

EIZ U MEDIJIMA

RUJAN 2015.

Zaposlenost podižu bez zapošljavanja

Autor: Hrvoje Prnjak

Radna skupina sastavljena od predstavnika Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva rada donijela je konačnu odluku o novom načinu vođenja evidencije "registrirane" zaposlenosti, a "presuda" glasi da će se statistika zaposlenih voditi ponajprije preko jedinstvenog obrasca poreza, prireza i doprinosa (JOPPD) Porezne uprave, neslužbeno doznajemo.

Iako se još uvijek ne zna kada bi novi sustav evidencije trebao stupiti na snagu, postoji mogućnost da će biti primijenjen već do kraja ove godine.

To znači da bi Hrvatska prvi put trebala dobiti realne podatke o takozvanoj registriranoj zaposlenosti, za razliku od dosadašnje metode kojom se ona izračunavala, ali i drukčije od metode "anketa o radnoj snazi", koja uključuje i sivu ekonomiju.

Naime, DZS još uvijek broj zaposlenih u okviru "registrirane" zaposlenosti određuje putem mjesečne ankete među 70 posto pravnih subjekata, dok mu podatke o slobodnim zanimanjima i obrtnicima dostavlja Mirovinski zavod. Prema toj metodi su svih ovih godina bili kritični u stručnoj javnosti, a ove godine je i Mirando Mrsić, ministar rada, javno ustvrdio kako realniju sliku zaposlenih daju podaci o broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

Nije čudno da se ministar zauzimao za tu metodu, jer ona pokazuje kako je broj zaposlenih veći za nekoliko desetaka tisuća u odnosu na sadašnju metodu DZS-a. Po podacima HZMO-a tako su u srpnju bilo 1.467.952 osiguranih osoba, odnosno zaposlenih, dok je prema podacima DZS-a taj broj u srpnju iznosio 1.363.965. To je nemala razlika od 94 tisuće zaposlenih i stoga su još prije nekoliko mjeseci DZS i Ministarstvo osnovali radnu skupinu koja se na kraju odlučila za treće rješenje, odnosno korištenje obrasca JOPPD-a.

Po svemu sudeći će i po toj metodi biti evidentirano više zaposlenih nego po sadašnjemu modelu DZS-a, ali ipak nešto manje nego po modelu osiguranih osoba pri HZMO-u.

No, u ovom slučaju nije riječ o mogućem predizbornom napuhavanju broja zaposlenih, jer i ekonomisti koji prate tržište rada pozdravljaju ovu promjenu. Tako su nedavno za Slobodnu Dalmaciju evidentiranje zaposlenih preko JOPPD-a načelno poduprli Danijel Nestić i Iva Tomić, stručnjaci za pitanja zaposlenosti s Ekonomskog instituta u Zagrebu. "Metode koje koriste DZS i Mirovinski zavod imaju svoje manjkavosti, a JOPPD obrasci sadrže niz informacija koje mogu biti dragocjene, od toga radi li se o primanjima putem ugovora o radu, honorara ili autorskog djela, do iznosa samog primanja. No, baš zbog mnoštva podataka unutar JOPPD-a trebat će biti jako oprezan i pažljiv u raščlanjivanju tih informacija, kako ne bi došlo do preklapanja, jer ti obrasci služe i za prijavu drugog primanja, ali to se može srediti putem OIB-a koji je sastavni dio JOPPD-a", kazao nam je tim povodom Nestić, dodajući i kako bi DZS trebao odrediti i definiciju zaposlenosti.

Iva Tomić smatra, pak, kako bi bilo dobro da se određeno vrijeme vode paralelni sustavi s novom i starom metodom kako bi postojale vremenski usporedive serije podataka, a prema našim informacijama podaci o zaposlenosti preko JOPPD obrazaca bit će dostupni od 2014. godine. "Sada postoje različiti podaci za stanje zaposlenosti i zbog te konfuzije teško je dokučiti što se događa na tržištu rada.

Uvođenjem JOPDD modela imali bismo realniju statistiku, ali bismo dobili i niz drugih analitički dragocjenih podataka. Uz to će DZS zadržati i metodu ankete o radnoj snazi koju koristi EUROSTAT, a koja uključuje i sivu ekonomiju, tako da će analitička snaga tih dviju metoda dati mnogo precizniju sliku stvarnosti", naglasila je Iva Tomić.

Inače, po sadašnjoj metodi "registrirane" zaposlenosti još uvijek se bilježi pad broja zaposlenih na godišnjoj razini, sedmu godinu zaredom, pa je tako u srpnju ove godine u odnosu na srpanj prošle godine broj zaposlenih bio manji za 6300 ljudi.

Suprotno tome, po podacima o broju osiguranika HZMO-a, broj zaposlenih je u srpnju 2015. bio veći za 13.241, s tim da je još u ožujku ta metoda počela bilježiti rast zaposlenosti na godišnjoj razini. Konačno, treba napomenuti i kako će DZS koristiti i metodu ankete o radnoj snazi, koju koristi i Eurostat i priznaje Europska unija, a prema kojoj je u Hrvatskoj tijekom 2014. prosječno bilo zaposleno 1,566 milijuna građana, dok ih je 2013. bilo zaposleno 1,524 milijuna, a 2012. isto kao i 2014. – 1,566 milijuna.

Metode evidencije

1. Državni zavod za statistiku određuje broj zaposlenih putem mjesečne ankete među 70 posto pravnih subjekata.
2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje statistiku vodi preko broja osiguranih osoba.
3. Eurostat mjeri zaposlenost prema anketi o radnoj snazi.
4. Nova metoda temeljit će se prvenstveno na JOPPD obrascima, a podaci za nju će biti dostupni od 2014. godine.

Sve u jednom

Obrazac JOPPD iskazuje, među ostalim, podatke o primicima od nesamostalnog rada, porezu na dohodak, prirezu, doprinosima za obvezna osiguranja, podatke o drugom dohotku (ugovor o djelu, autorski honorari...), pripadajućim porezima i doprinosima, dohodak od kapitala ili dohodak od osiguranja...

Porast od 0,7 posto

U srpnju je u Hrvatskoj bilo ukupno 1.363.965 zaposlenih, što je za 8864 osobe, ili 0,7 posto više nego mjesec dana prije i peti mjesec zaredom kako zaposlenost raste, pokazuju u ponedjeljak objavljeni podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS).

STANJE NACIJE

Istine i laži o učincima vlade Zorana Milanovića

Autor:Ljubica Gatarić

Zaustavljanje rasta javnog duga i povećanje zaposlenosti moraju biti prioritet

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Rast BDP-a koji se dogodio u ovoj godini premali je da bi ga građani osjetili na svom standardu i primanjima, no veća potrošnja i bolji rezultati gospodarstva donijeli su prve znatnije viškove u državnu blagajnu. Ministarstvo financija tvrdi da su u prvih osam mjeseci naplatili 3,2 milijarde kuna više poreza nego u istom razdoblju prošle godine pa se državni proračun zaduživao manje nego lani. Kad bi se isti trend naplate poreza zadržao i u iduća četiri mjeseca, država bi pokrila tekuću potrošnju iz redovnih prihoda, a zaduživala bi se samo za kamate.

Preduga recesija

Milanović nije propustio priliku pohvaliti se da je, prvi put nakon 2008. godine, ostvario primarni suficit, no kao i sve posljednje objave vezane uz ekonomiju, i ova se povezuje s izborima. Kolike će proračunske minuse ova Milanovićeva vlada ostaviti idućoj ministarskoj ekipi, znat će se tek u travnju 2016. godine, kada nacionalni i europski statistički uredi objave koliko su države članice EU trošile u 2015. godini. Taj podatak neće uključivati samo središnji proračun nego i sve proračune lokalnih jedinica te državnih fondova i pojedinih javnih sustava. Prošla je godina u tom dijelu bila loša jer je Hrvatska završila sa 5,7 posto, odnosno 18,8 milijardi kuna deficita i 280 milijardi kuna javnog duga. Najnoviji podaci kažu da je javni dug do lipnja narastao za pet milijardi kuna, a njegovo je kretanje najbolnija točka hrvatskih javnih financija jer godišnje za plaćanje kamata odlazi 3,5 posto BDP-a. Svaki rast manji od udjela koji odlazi na kamate svodi se na životarenje i nazadovanje, a ako bi se sadašnji trend ubrzanja nastavio, Hrvatska bi tek pred kraj ovog desetljeća mogla rasti između 3 i 4 posto.

– Ništa ne govori da bi se stvari mogle pogoršati i vratiti nas u recesiju jer su pozitivni pomaci prisutni od prošle godine. Blago ubrzanje nastavit će se i u trećem kvartalu, ali sama činjenica da imamo rast od 1,2 posto nije dovoljna. Drugi rade bolje od nas, a logično je postaviti pitanje zašto smo šest godina bili u recesiji? Ne može se reći da izbori imaju veze s podacima koji se objavljuju, ali izbori bi mogli poslužiti da od HDZ-a i SDP-a dobijemo odgovor koliko je tko od njih kriv i zašto prije nismo mogli bolje – ističe Danijel Nestić, analitičar Ekonomskog instituta iz Zagreba. Nesporno je, kaže, da su nakon dosta godina svi indikatori pozitivni, ali dosta je i nepoznanica. Jedna od nepoznanica je što se događa s izvozom koji raste po dvoznamenkastoj stopi i dvostruko sporije od uvoza.

– Nisam još vidio sigurnu i pouzdanu analizu što stoji iza povećanja izvoza, a ti podaci dosta utječu na čitav rezultat. Rast industrijske proizvodnje može objasniti dio povećanja izvoza, ali još nije precizirano koliko je klasičnog provoza, situacije da netko danas uveze robu iz treće zemlje i bez ikakve dorade i dodane vrijednosti izveze dalje – ističe Nestić.

Kad se podaci očiste od sezonskih utjecaja, oni pokazuju da je rast industrije bio izraženiji u drugom dijelu prošle godine, dok je ove godine prisutna stagnacija. No prvi put od početka krize desezonirani podaci u građevini su blago pozitivni.

Zdrava platna bilanca

– Iduću će vladu dočekati rast, što će imati pozitivnog utjecaja na ispunjavanje obaveza prema proceduri prekomjernog deficita, no zaustavljanje rasta javnog duga mora biti prioritet – uz povećanje zaposlenosti. Također, morat će jače kontrolirati proračunsku potrošnju, i to više u dijelu koji se tiče javnih poduzeća i izvanproračunskih fondova jer smo i lani imali situaciji da se ministar financija hvalio uštedama i smanjenjem deficita u središnjem proračunu, a podaci ESA metodologije pokazali su da su te uštede poništene deficitima u ostalim sustavima, isplatama jamstava i slično – kaže Nestić.

Ova je vlada samo na proračunskom deficitu u tri godine mandata digla javni dug za 54 milijarde kuna pa je i Milanović jučer iz Ludbrega poručio da ga moramo ozbiljnije kontrolirati sad kad je kriza gotova.

– Hrvatska ima zdravu platnu bilancu. To znači da od industrijskog izvoza i od izvoza usluga kroz turizam ima pozitivan 'tekući račun'. Omjer domaće i strane valute je zdrav. To nemaju mnoge države u svijetu – kazao je Milanović.

75% ZAPOSLENIH RADI ZA MANJE OD 5500 KN Najbrojnija skupina mjesečno prima od 2000 do 2500 kuna

Autor: Goran Vugrinec

Foto: Neja Markicevic / CROPIX

Gotovo tri četvrtine zaposlenih u Hrvatskoj, odnosno onih koji ostvaruju prihod od rada, mjesečno zarađuje manje od hrvatske prosječne plaće, odnosno manje od 5.500 kuna.

Prema podacima Porezne uprave za 2013. godinu, među hrvatskim zaposlenicima, koji su podijeljeni u 32 platna razreda, najbrojnija su skupina oni koji mjesečno zarađuju od 2000 do 2500 kuna. Takvih je bilo 182,5 tisuća od ukupno oko 1,5 milijuna onih koji su te godine radili – nešto više od 12 posto. Ukupno, manje od minimalne plaće mjesečno je zaradio svaki peti hrvatski radnik – njih 20,6 posto.

Porazna je to slika hrvatskih zaposlenika. Većina građana, ističe dr. Iva Tomić s Ekonomskog instituta Zagreb, često se vodi podatkom o prosječnoj plaći i percipira da tako živi većina zaposlenika. Međutim, stvarnost je bitno drugačija: mjesečni prihod onih koji žive od rada bitno je niži, a nejednakosti među zaposlenicima nešto veće od onih koje se bilježe na ukupnoj populaciji. Prema prvom, grubom izračunu dr. Tomić, Ginijev koeficijent među zaposlenicima iznosi 0,4: kad bi u društvu jednakost bila potpuna, Ginijev bi koeficijent iznosio 0, a kad bi nejednakost bila ekstremna, iznosio bi 1. Prema Eurostatovim podacima, Ginijev koeficijent u Hrvatskoj nešto je niži (0,3).

Podaci Porezne uprave odnose se na sve one koji su 2013. godine radili, bez obzira na to koliko dugo, te je i zarada onih koji su radili tek nekoliko mjeseci podijeljena na cijelu godinu kako bi se vidjelo s koliko su dohotka svaki mjesec raspolagali. To dijelom objašnjava tako veliki broj niskih plaća, ali istovremeno pokazuje mnogo realniju sliku: bez obzira na to što su u mjesecima kad su radili pojedini zaposlenici imali veću plaću, s tim su novcem morali preživjeti cijelu godinu.

Na drugom kraju ljestvice, gdje se nalaze zaposleni s višim plaćama, brojke su višestruko manje. Zaposlenika s plaćom većom od 10.000 kuna bilo je tek 4,8 posto, odnosno nešto manje od 73.000. U posljednjem, najvišem platnom razredu onih s mjesečnom plaćom većom od 100.000 kuna 2013. godine bile su 243 osobe.

– Udio onih s većim plaćama doista je nizak, no i ovdje se struka, na temelju nekih iskustava iz prakse, pita ne krije li se dio objašnjenja i u isplaćivanju dijela plaće dobro plaćenim zaposlenicima 'na ruke' kako bi se izbjegla najviša stopa poreza – kaže dr. Tomić.

Ukupna neto zarada svih zaposlenika u 2013. godini iznosila je 76,2 milijarde kuna ili oko 4225 kuna po zaposleniku mjesečno. Bruto iznos iznosio je 108,7 milijardi kuna: od toga su na doprinose otišle 21,4 milijarde kuna, a na porez i prirez 11 milijardi kuna. Porezna osnovica svih zaposlenika iznosila je 46 milijardi kuna – tek desetak posto više od neoporezivog dijela na temelju osobnih odbitaka, koji je iznosio 41,3 milijarde kuna. Toliko su građani mogli zaraditi, a da na to ne plaćaju porez, na temelju svog osobnog odbitka te odbitaka na djecu i druge uzdržavane članove kućanstva. Umirovljenici, kojih je bilo 1,218.430, ukupno su primili 33,6 milijardi kuna mirovina ili, prosječno po umirovljeniku, 2300 kuna mjesečno. Zanimljivo je da i među umirovljenicima u bazi Porezne uprave postoje tri penzionera čiji je neto dohodak mjesečno bio veći od 100.000 kuna – ne radi se o samoj mirovini, već o ukupnom dohotku, koji, uz mirovinu, može uključivati dionice, prihod od najma ili sličnog.

Nejednakost među umirovljenicima nešto je niža nego među radnicima te Ginijev koeficijent iznosi 0,3. Međutim, baš kao i među zaposlenicima, najbrojnija skupina umirovljenika su oni s mirovinom od 2000 do 2500 kuna.

U odnosu na 2011. godinu, kad je Porezna uprava prvi put Jutarnjem listu dostavila analizu zaposlenika i umirovljenika, broj umirovljenika narastao je za nešto više od 123 tisuće. Ukupan broj onih koji su te godine imali status zaposlenika istovremeno je narastao za oko 52.000 – upola manje od broja umirovljenika. U istom se periodu broj obrtnika smanjio za oko 15.000 te ih je u 2013. bilo oko 96 tisuća.

Nije nam dovoljna reforma, treba nam sasvim novi sustav

Autor: Jutarnji list

Izvor: Tom Dubravec / CROPIX

Hrvatsko zdravstvo treba potpuno nov sustav. Ne, to nije samo pitanje reforme, to je prava bitka za preživljavanje da se izbjegne potpuni slom.

Troškovi idu i ići će i dalje nezaustavljivo prema gore. Veliko je pitanje može li naš javni sustav to podnijeti. Za zdravstvo izdvajamo manje u odnosu na prosjek EU, ali za budžete građana to je već sada itekako puno. Stanovništvo nam je sve starije. Već sada je u trošku zdravstvene zaštite 45 posto troškova za stare, a za dvadesetak godina taj će postotak biti neizdrživih 68 posto! Već sada jedan zaposleni koji plaća osiguranje nosi na teret još troje onih koji, naravno, trebaju i troše novac za zdravstvo, a ne sudjeluju u plaćanju. A taj će se nesretni omjer i dalje povećavati u njihovu korist. Hrvatska je na listi uspješnosti europskih zdravstvenih sustava lani pala sa 19. na 23. mjesto. Po većini od 47 indikatora koji se prate tijekom godine i na temelju kojih se rade rangiranja zdravstva 37 europskih zemalja, Hrvatska je u prošloj godini zabilježila pad.

I dok smo, s jedne strane, po dostupnosti i pravima pacijenata na 14. odnosno 19. mjestu, u prevenciji smo na dnu ljestvice – na 34. mjestu. Zbog ovog posljednjeg ne čudi što u Hrvatskoj raste smrtnost od zloćudnih bolesti, najviše raka pluća i bronha, dijabetesa, visokog krvnog tlaka...

Hrvatska sa 719 eura po stanovniku, odnosno s oko 22 milijarde treba pokriti kompletnu zdravstvenu potrošnju. Direktno izdvajanje građana iz džepa za plaćanje liječenja još je relativno nisko – prosječno po kućanstvu oko 2500 kuna godišnje, što iznosi oko 3 do 4 milijarde. Uz sve to, nedostaje nam i liječnika, najviše anesteziologa, internista i kirurga. Jasno je da je strukturna reforma nužna, ali i ne samo to. Ne može nas izvući reforma postojećeg sustava, nego posve novi sustav, smatraju stručnjaci s kojima smo razgovarali. Kakav? To neizbježno postaje jedno od prioritarnih političkih pitanja u Hrvatskoj. I tiče se apsolutno svih!

Financiranje sustava, primarna zaštita, pacijent u središtu (a ne sustav), košarica usluga, javno i privatno zdravstvo – ključne su točke za koje je nužno naći rješenja.

Najave reformi i pokušaji njihova provođenja konstanta su zdravstvenog sustava u Hrvatskoj već 25 godina. Glavni pokretači tih reformi bili su problemi s financiranjem sustava i kontrolom njegovih izdataka, no uglavnom je sve ostalo na pokušajima sređivanja stanja i samo privremenom zaustavljanju rasta troškova. Reforme, od kojih su se one značajne provele 1990., 1993., 2002. i 2006. godine (najnovija je počela 2012. i još traje), zapravo su bile sanacije i nisu donijele suštinske promjene nabolje. Hrvatska u tome, barem što se tiče regije, nije iznimka. I u Sloveniji se više od deset godina govori o potrebama za reformom zdravstvenog sustava, ali to nijedna vlada nije uspjela dovršiti, kaže nam prim. dr. Dražen Popović, kirurg i predstojnik kirurškog odjela u Općoj bolnici Murska Sobota.

Hrvatski sustav je, unatoč pokušajima, u financijskim problemima i još velikim dijelom nesređen.

BOLNA REFORMA ŠKOLSTVA

Ekonomisti upozoravaju Vladu: Stvaramo visokoobrazovane besposličare, tržište rada spasite - podizanjem školarina

Piše: FRENKI LAUŠIĆ

Hvatska već desetljećima ima iznimno visoku takozvanu prirodnu stopu nezaposlenosti (PSN) na razini od 15-ak posto i to je zasigurno prioritetni društveni problem. Kada se od 2002. do 2008. ta stopa nešto smanjila, ispostavilo se da je to bilo utemeljeno na neodrživim financijsko-gospodarskim uvjetima i stoga se postavlja pitanje kako možemo nadvladati taj očiti duboki i strukturni problem, koji u sebi sadrži sve naše društvene slabosti.

Prema istraživanju koje su za države OECD-a proveli Michael Shannon i Bakhtiar Moazzami s kanadskog Lakehead Sveučilišta, Sjedinjene Američke Države i Velika Britanija imaju PSN od 5,9 posto, Nizozemska i Norveška 3,9 posto, Austrija 4,3 posto, Danska 5,1 posto, Italija 7,8 posto, a najveću stopu među tim državama ima Francuska, 9,3 posto i Španjolska, 12,8 posto. Te usporedbe govore još jasnije o tome da imamo izrazito velike strukturne probleme zbog kojih smo trajno osuđeni na visoku nezaposlenost, ako se ne promijenimo.

Iva Tomić, znanstvena suradnica Ekonomskog instituta, ističe kako je za konkretnije smanjenje nezaposlenosti potrebno djelovati na više različitih područja istovremeno, te da je za vidljive rezultate takvih mjera potrebno dulje vrijeme, najčešće dulje od mandata jedne vlade.

Pri tome, navodi, jedan dio problema uopće nije vezan uz samo tržište rada, nego uz opći ekonomski, ali i društveni kontekst. Primjerice, naglašava, ako smatramo da su troškovi rada, odnosno visoki porezi, problem, i smanjimo porezno opterećenje plaća, ne možemo očekivati da će se samim time automatski početi otvarati radna mjesta i povećati zapošljavanje. Slično vrijedi i za promjene radnog zakonodavstva, pa iako se većina stručnjaka slaže da je potrebno dodatno fleksibilizirati radno zakonodavstvo – vrlo je bitno na koji se način to radi, ali i u kojoj fazi gospodarskog ciklusa.

Problemom neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada ("mismatcha") u državama Južne Europe detaljnije se u svom magisteriju na nizozemskom sveučilištu u Tilburgu pozabavila Dora Tuđa. Ona je tematizirala utjecaj "mismatcha" vještina na tržištu rada na dohodovne nejednakosti u južnoj Europi (Portugala, Italije, Grčke, Španjolske i Hrvatske) nakon krize 2008. i utvrdila da iako postoji ciklička komponenta u visokim stopama nezaposlenosti južne Europe, njihova visina upućuje i na problem strukturne nezaposlenosti.

- Strukturna nezaposlenost se često definira kao situacija u kojoj se vještina, radno iskustvo, lokacija ili obrazovanje nezaposlenih razlikuju od onih koje tržište rada potražuje. Visoke stope nezaposlenosti, posebice mladih, a koje su vidljive u zemljama južne Europe, mogu ukazivati na neadekvatnost vještina ili obrazovanja koje mladi stječu obrazovanjem, a nisu potrebne tržištu rada. Uz to, u zemljama južne Europe je specifično što je dio mladog radno sposobnog stanovništva nastavio školovanje na početku krize, kako bi ušli na tržište rada nakon što kriza prođe. Primjer Grčke i Hrvatske koje imaju, većim dijelom, besplatno visoko obrazovanje, doveo je do povećanja udjela visoko obrazovanih koje tržište rada ne može apsorbirati - rekla nam je Dora Tuđa.

- Kako bi Hrvatska izbjegla daljnje produbljivanje neravnoteža na tržištu rada, smatram kako je potrebno podići cijenu školarina, no istovremeno povećati stipendije za izvrsne studente. Za ostale studente koji ne zadovoljavaju kriterij izvrsnosti, trebalo bi razviti sustav kreditiranja koji bi studenti mogli otplatiti nakon zapošljavanja. Na taj način će se povećati motivacija za završetak studija s jedne strane, a s druge strane studirat će se programi za koje postoji veća mogućnost brzog zapošljavanja nakon studija - ističe Dora Tuđa.

PORAST KAMATA

VLADINO RJEŠENJE: "Banke će na kreditima u švicarcima još zaraditi, a platit će im svi građani"

Autor: Danas.hr

Vladina odluka o kreditima u švicarcima, tvrdi ugledni makroekonomist Željko Lovrinčević, ne samo da nije moralna nego će je na kraju platiti svi građani Lijepe naše – što kroz državni proračun što kroz povećanje kamata za kredite.

Foto: Igor Kralj/PIXSELL

Vladino rješenje za spas građana koji su podigli kredite u švicarcima mogao bi se okrenuti kao bumerang pa bi tako sav trošak umjesto banaka, kako je Milanović govorio, mogli snositi svi građani Lijepe našepiše Večernji list. U slučaju da banke dobiju sudski proces protiv države dobit će i navedenih osam milijardi kuna uvećanih za troškove koje je uzrokovao angažman konvertiranja 53.000 kreditnih partija, što je lijepa zarada.

Tvrdi to i ugledni makroekonomist Željko Lovrinčević koji kaže i da će u slučaju "pobjede banaka" deficit skočiti s 15 na 22 milijarde kuna što je 7 posto BDP-a i za Europsku komisiju te kreditore neprihvatljiva razina. A kako će to sve utjecati na građane? Naime, svaka nova milijarda javnog duga dovodi do rušenja kreditnog rejtinga što znači skuplje zaduživanje – ne samo za državu već i za građane. U roku od dvije do tri godine, kamatne stope na kredite će rasti pa će dug platiti oni koji uzmu kredit jer će im rate rasti.

Neravnopravni po Ustavu

Sve i da želimo pomoći dijelu građana, ostaje moralno pitanje neravnopravnosti građana pred zakonom što je suprotno Ustavu. Lovrinčević se stoga pita zašto se ne bi braniteljima jamčila niža kamatna stopa na kredite ili zašto, primjerice, nezaposleni ne bi tražili pomoć države za plaćanje svojih kredita.

"Ovo je dokaz da naše društvo nije uspjelo provesti tranziciju mentaliteta. U svakoj demokratskoj državi u kojoj su ljudi svjesni da moraju platiti svoj dug ovakva bi odluka Vlade bila penalizirana", kazao je za Večernjak Lovrinčević te dodao da je čak i tehnički gotovo nemoguće napraviti konverzije u svim slučajevima.

I kad nema krize, 15 posto ljudi u Hrvatskoj nema posla

Autor: Frenki Laušić

Izvor: Vjekoslav Skledar / CROPIX

Hrvatska već desetljećima ima iznimno visoku tzv. prirodnu stopu nezaposlenosti (PSN) na razini od 15-ak posto, i to je prioritetni društveni problem. Kad se između 2002. i 2008. ta stopa smanjila, ispostavilo se da je to bilo utemeljeno na neodrživim finansijsko-gospodarskim uvjetima, stoga se postavlja pitanje kako možemo nadvladati taj očiti duboki strukturni problem koji sadrži sve naše društvene slabosti. Prema istraživanju koje su za države OECD-a proveli Michael Shannon i Bakhtiar Moazzami s kanadskog Lakehead sveučilišta, SAD i Velika Britanija imaju PSN od 5,9 posto, Nizozemska i Norveška 3,9, Austrija 4,3, Danska 5,1, Italija 7,8, a najveću stopu među tim državama imaju Francuska s 9,3 i Španjolska s 12,8 posto.

Te usporedbe govore još jasnije o tome da imamo izrazito velike strukturne probleme – od zakonodavstva, preko obrazovanja, javne i lokalne uprave do kulturalnih odrednica – zbog kojih smo trajno “osuđeni” na visoku nezaposlenost ako se ne promijenimo.

Treba više vremena

Iva Tomić, znanstvena suradnica Ekonomskog instituta u Zagrebu, ističe da je za konkretnije smanjenje nezaposlenosti potrebno djelovati na više područja istodobno i da je za vidljive rezultate potrebno dulje vrijeme, najčešće dulje od mandata jedne vlade. Pritom dio problema uopće nije vezan uz samo tržište rada, nego uz ekonomski, ali i društveni kontekst. Primjerice, naglašava, ako smatramo da su visoki porezi problem i smanjimo porezno opterećenje, ne možemo očekivati da će se time automatski početi otvarati radna mjesta. Slično vrijedi i za promjene radnog zakonodavstva, pa iako se većina stručnjaka (ne svi) slaže da je potrebno dodatno fleksibilizirati radno zakonodavstvo – vrlo je bitno na koji se način to radi, ali i u kojoj fazi gospodarskog ciklusa.

Niska mobilnost

– Ta mjera sama po sebi neće ništa značajno promijeniti ako se ne djeluje i na drugim područjima. Često se za problem visoke nezaposlenosti u Hrvatskoj okrivljuje neusklađenost (tzv. mismatch) između ponude i potražnje na tržištu rada, do koje dolazi zbog niske mobilnosti (geografska neusklađenost) ili zbog neusklađenosti obrazovnog sustava i tržišta rada (neusklađenost vještina). Ako bismo to rješavali reformom sustava obrazovanja, jasno je da bi učinci takve reforme mogli biti vidljivi tek u srednjem ili dugom roku – kaže Iva Tomić.

Za Hrvatsku, kao i za druge zemlje jugoistočne Europe, često se kao razlog smanjene participacije na tržištu rada, navodi velika ovisnost o izvorima dohotka koji nisu ostvareni na regularnom tržištu rada. Ako zanemarimo mirovine, tu se prije svega misli na sivu ekonomiju, ali i na transfere iz inozemstva.

– To ukazuje i na određene sociološke i kulturološke karakteristike jednog društva, prije svega veliko oslanjanje na obitelj. A to nije nešto što se može promijeniti u kratkom roku. To su samo neki od primjera koji bi mogli biti odgovorni za dugoročne visoke stope nezaposlenosti u Hrvatskoj. Naravno da je za cijelu sliku odgovorno više čimbenika i da bismo došli do korjenitih promjena, potreban je dulji rok, ali i promjene koje nisu isključivo u nadležnosti ekonomske politike. Ipak, rješenja za smanjenje prirodne ili ravnotežne stope nezaposlenosti su na strani ponude, odnosno na mogućnostima proizvodnje (rasta) i ekonomskim institucijama. To znači da se mora omogućiti rast proizvodnje i otvaranje novih radnih mjesta – zaključuje Iva Tomić.

Struktura ekonomije

Do gotovo istih zaključaka došli su u svom radu 2012. Milan Deskar Škrbić, Jurica Zrnc i Zvonimir Ratkovski, koji su za procjenu PSN-a koristili nekoliko metoda. Svi su ih modeli doveli do PSN-a između 17 i 18 posto, a od ključnih strukturnih faktora koji utječu na tako visoku stopu istaknuli su relativnu rigidnost radnog zakonodavstva. Ipak, čak možda važnijim faktorima smatraju realne čimbenike poput strukture ekonomije, demografske strukture zaposlenih i nezaposlenih, psiholoških i ostalih faktora koji utječu na nevoljkost ljudi da radno mjesto prihvate izvan mjesta stanovanja te nevoljkost, pogotovo mladih, da prihvate poslove ispod razine svoje kvalifikacije. Tu treba dodati učinak turizma zbog kojeg velik broj radno sposobnih ljudi nije formalno zaposlen, ali održava životni standard prihodima od turističke djelatnosti koja često nije prijavljena. Mismatch vještina

Problemom neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada ("mismatcha") u državama južne Europe detaljnije se u svom magisteriju na sveučilištu u nizozemskom Tilburgu pozabavila Dora Tuđa. Ona je tematizirala utjecaj "mismatch" vještina na tržištu rada na dohodovne nejednakosti u južnoj Europi (Portugalu, Italiji, Grčkoj, Španjolskoj i Hrvatskoj) nakon krize 2008. i utvrdila da iako postoji ciklička komponenta u visokim stopama nezaposlenosti južne Europe, njihova visina upućuje i na problem strukturne nezaposlenosti.

"Strukturna nezaposlenost često se definira kao situacija u kojoj se vještina, radno iskustvo, lokacija ili obrazovanje nezaposlenih razlikuju od onih koje potražuje tržište rada. Visoke stope nezaposlenosti, posebice mladih, mogu ukazivati na neadekvatnost vještina ili znanja koje stječu obrazovanjem, a nisu potrebni tržištu. U južnoj Europi je specifično to što je dio mladog radno sposobnog stanovništva nastavio školovanje na početku krize kako bi ušli na tržište rada kad kriza prođe. Primjer Grčke i Hrvatske, koje imaju većim dijelom besplatno visoko obrazovanje, doveo je do povećanja udjela visokoobrazovanih koje tržište ne može apsorbirati, kaže Dora Tuđa.

Tvrdi da rezultati njena rada pokazuju kako je od 2002. do 2013. neravnoteža između ponude i potražnje u južnoj Europi padala do 2008. te opet porasla u krizi.

Podići školarine

– Da bi Hrvatska izbjegla produblјivanje neravnoteža na tržištu rada, treba podići školarine i istodobno povećati stipendije za izvrsne studente. Za studente koji ne zadovoljavaju kriterij izvrsnosti trebalo bi razviti sustav kredita koje bi oni mogli otplatiti nakon zapošljavanja. Tako će se povećati motivacija za završetak studija i studirat će se programi za koje postoji veća mogućnost brzog zapošljavanja. Kako bi studenti imali informacije o tome koji studij nudi veću mogućnost zapošljavanja, treba efikasnije povezati sustav obrazovanja i tržište rada. Najzanimljivije je pitanje kako to učiniti. No, to nadilazi sferu ekonomske teorije – ističe Dora Tuđa.

Analize pokazuju da je problem visoke nezaposlenosti u Hrvatskoj složen i ne može se riješiti s "par lakih poteza". Zato pristup njegovu rješavanju nadilazi, kako je rekla Dora Tuđa, "sferu ekonomske teorije". Jedna od mjera koje ona spominje jest povećanje školarine, što je vrlo osjetljiv prijedlog jer bi Hrvatska trebala sačuvati sustav solidarnosti u obrazovanju. Ali, jednako tako bi taj sustav trebao biti mnogo "efikasniji". Konačno, s efikasnošću u rješavanju problema nezaposlenosti mjerit će se i uspješnost cijelog društva. Ni manje, ni više.

Na dnu ljestvice: Prije bili s Grčkom, sad s Ciprom

Hrvatska, na žalost, pripada među članice s najvećom anketnom stopom nezaposlenosti u EU, gotovo podjednako 2008. i 2015. Posjetimo, početkom 2008. Hrvatska je imala stopu nezaposlenosti od 9,6 posto, što je tada bila najviša stopa nakon one zabilježene u Slovačkoj (10,4 posto). Kriza je, međutim, u prvi plan izbacila Španjolsku i Grčku, čija je nezaposlenost porasla snažno iznad prosjeka EU i razine nezaposlenosti u svim ostalim članicama, a Hrvatska je bila odmah iza te dvije države po tim neslavnim brojkama. Posljednja tri mjeseca toj se grupi zemalja priključio i Cipar, u kojem je stopa nezaposlenosti trenutno 16,3 posto i nešto je viša od Hrvatske (15,1 posto). Stopa nezaposlenosti Hrvatske tako je rasla brže od prosjeka EU, pa je 2008. ta razlika iznosila 2,8 postotnih bodova, a trenutno je 5,6 postotnih bodova iznad prosjeka EU. Problem metodologije: Je li prirodno da svaka sedma osoba ne radi

Koncept prirodne stope nezaposlenosti iako je široko prihvaćen u (makro)ekonomiji još od 1960-ih, zapravo je hipotetska situacija u kojoj je stopa nezaposlenosti u skladu s ravnotežnom (dugoročnom) razinom agregatne proizvodnje (BDP). Definicija kaže da je prirodna stopa nezaposlenosti kombinacija frikcijske ("dobrovoljne") i strukturne ("nedobrovoljne") zaposlenosti koja postoji u učinkovitom gospodarstvu, kada su i tržište rada i tržište resursa u ravnoteži.

Iva Tomić, znanstvena suradnica Ekonomskog instituta kaže kako je bilo nekoliko pokušaja da se izračuna PSN za Hrvatsku, pa su tako Zdravko Šergo, Amorino Poropat i Jasmina Gržinić u radu iz 2009. izračunali da je ta stopa negdje oko 16 posto (1990.-2008.), Valerija Botrić 2012. procjenjuje PSN za razdoblje 2000.-2011. na razini od 12.6 posto, dok Milan Deskar Škrbić i ostali autori u radu iz 2012. na različitim dužinama vremenskih serija utvrđuju da je PSN između 17,5 posto i 18 posto.

"Uz sva metodološka ograničenja, ovi nam rezultati ukazuju da je dugoročna PSN za Hrvatsku oko 15 posto, ili čak više. Međutim, možemo li tvrditi da je 'prirodno' ako svaka sedma osoba koja participira na tržištu rada nije zaposlena? Ili je to ipak posljedica toga što u razdoblju za koje su dostupni podaci nismo uspjeli ostvariti značajnije stope rasta, a samim time ni smanjenje ravnotežne stope nezaposlenosti?", pita Iva Tomić. Ovaj koncept u međuvremenu naišao i na mnogo kritika. Već iz same definicije, pojašnjava Tomić, jasno je kako je zapravo za „izračunati“ prirodnu stopu nezaposlenosti potrebno znati izračunati i dugoročnu ravnotežnu razinu agregatne proizvodnje.

A tu je mnogo poteškoća, pogotovo u zemljama gdje je dostupnost i duljina vremenskih serija (podataka) prilično ograničena. Ivo Bičanić, profesor na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu tvrdi kako je izvorište

nesporazuma u tome što je Milton Friedman pokušao definirati PSN u "idealnim uvjetima" kada nema prisilne nezaposlenosti, što je prilično nerealno.

Zbog toga su kasniji autori nastojali "spasiti" taj koncept uklapajući u njega odrednice prisilne nezaposlenosti i ostalih faktora. Ipak, prema riječima Bičanića, ali i ostalih autora s kojima smo razgovarali, hrvatski ekonomisti tek trebaju poraditi na cjelovitijem izračunu PSN-a. Osim toga, tvrdi Bičanić, novi radovi ekonomista poput Oliviera Blancharda, glavnog ekonomista MMF-a, upućuju na to kako PSN nije stabilna i konstantna stopa u dužem vremenskom razdoblju, već da se ponaša više poput "pokretne mete" koju je stalno potrebno pratiti.

Zdenka Luketić, nezaposlena krojačica s deset godina staža: 'Više nisam za težak fizički posao, ali mogla bih se brinuti o starijima'

Ja sam vam malo čudan slučaj, započinje svoju priču Zdenka Luketić, nezaposlena krojačica iz Kutine. – Nisam imala klasičan posao u nekoj tvrtki 'do penzije' ili gotovo do mirovine, kao većina ljudi. Radila sam za razne poslodavce poslove šivanja, kuhanja, pomoći i skrbi, čišćenja... Pa sam odradila i nekoliko sezona na obali u hotelima i restoranima. Ukupno imam deset godina radnog staža. Sada je jako teško, jer više nitko ne želi radnice u mojim godinama. Snalazim se povremenim poslovima – priča nam Zdenka Luketić. Muče je i lakši zdravstveni problemi, nije, ističe, više za težak fizički rad. – Njega i skrb o bolesnima i nemoćnima, to bih, primjerice, mogla raditi. Evo, njegujem svoju bolesnu sestru, pa mogla bih tako još nekoga – kaže naša sugovornica. U Udruzi nezaposlenih Kutine, kako doznajemo od prvog operativca udruge Zdenka Lončarića, imaju u vidu zapošljavanje gospođe Luketić ako im uspije projekt izgradnje manjeg doma za bolesne i nemoćne koji razvijaju u suradnji s Gradom Kutinom i uz pomoć europskih fondova, ali ne znaju kad.

Zdenko Horvat, strojar bez posla: 'Želim kuhati, ali nemam za papir'

Iza Kutinjanina Zdenka Horvata je 27 godina radnog staža, od čega 23 godine u Petrokemiji. Trenutno je na burzi, bez stalnih prihoda, radi povremene poslove. – Strojar sam tehničar, ali tražim i prihvaćam bilo kakav posao, osim rada s plinom i strujom, za što su nemam kvalifikacije. Kao što nemam ni 4200 kuna za tečaj i certifikat pomoćnog kuhara – kaže Horvat i nastavlja kako jako dobro kuha, ali mu nitko neće dati šansu u restoranu.

– Svi traže nekakav 'papir'. Uvijek kažem, pusti me da ti odradim posao pa ako ne valjam, nemoj mi ništa platiti – priča on. Ipak, ne predaje se. Šalje molbe i ide na razgovore, no događaju se apsurdni. – Imam vozačku 35 godina, a čovjek koji traži vozača kaže mi da sam prestar i da će uzeti dečka koji je tek položio. Kad sam se javio za težak fizički rad, gazda mi je rekao da nemam 'šljakerske ruke!' – zaključuje Z. Horvat. Vlasnik tvrtke Teh-Cut : 'Ne znaju ništa i treba mi barem godinu dana da ih naučim poslu'

Izraslo iz obrta pokrenutog 1991., zagrebačko poduzeće za proizvodnju alata i specijalnih strojnih elemenata Teh-Cut vlasnika Duška Radovića danas izvozi gotovo cjelokupnu proizvodnju i zapošljava 60 radnika. Nastupivši na nedavnom skupu Hrvatske gospodarske komore o reformi obrazovanja, Radović je sve iznenadio tvrdnjom da muku muči s pronalaženjem radnika za svoju tvrtku. – Dolaze nam srednjoškolci koji nemaju pojma o radu sa strojevima, a imamo kompjutoriziranu i robotiziranu tehnologiju i najmodernije sisteme za obradu materijala. Treba nam najmanje godinu dana, ponekad i tri, da novog radnika naučimo poslu. A nekakav normalni rok prilagodbe trebao bi biti najviše tri do četiri mjeseca – kaže nam Radović. Nove zaposlenike Teh-Cut traži na razne načine, preko oglasa i posebnih portala kao što je Moj posao, a koriste i usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. – Vidio sam mnoštvo molbi za posao koje su potpuno neupotrebjive, sa svjedodžbama koje meni ništa ne znače. Nužan je razgovor s kandidatima. Uvijek kažem da bih dobrog, sposobnog inženjera, koji je spreman uložiti cijelog sebe u ovaj posao, odmah zaposlio – ističe Duško Radović.

SUKOB S BRUXELLESOM

Deficit pod kontrolom, no rizik 'švicarca' digao bi ga na 24 mlrd.

Autor: Jadranka Dozan

Ukupni bi deficit prema europskim standardima mogao biti oko 2 milijarde kuna manji nego lani.

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Premijer Zoran Milanović jako je zadovoljan rebalansom proračuna. Bolji je, kaže, ne samo od lanjskog nego i od svih rebalansa unatrag proteklih pet godina.

Dinamika tekućih prihoda ove se godine pokazala jačom od planirane, naročito kod PDV-a, trošarina i poreza na dobit. Zahvaljujući tome, plan prihoda podebljava se za 1,8 milijardi kuna, s 106,4 na 108,2 milijarde. No, s druge strane, potvrdilo se da su se neka ministarstva opet preračunala s izdacima za plaće, a povrh toga i trošak svih predizbornih darova nije se mogao baš prebaciti na tvrtke pa će i proračunski rashodi probiti izvorno planirane iznose.

Mornar se preračunao

Najviše su tako navise korigirani rashodi Ministarstva znanosti i obrazovanja i sporta, ali korekcije navise napravljene su i kod još nekih ministarstava koji su nositelji Vladina omekšavanja u potrošnji. U odnosu na originalni plan i rashodna strana povećava se koliko i prihodna, za 1,8 milijardi, na 120,8 milijardi. To znači i da se u konačnici deficit zadržava na inicijalno zacrtanih 12,5 milijardi kuna ili 3,8 posto BDP-a, a ministar financija podcrtao je da su se i izvanproračunski fondovi držali planova ušteda.

Naravno, spomenuti se iznos manjka odnosi na sam državni proračun, i to prema domaćoj metodologiji, koja se bazira na gotovinskom načelu. Ukupni deficit opće države, prema međunarodno usporedivoj metodologiji Europske unije, odnosno Eurostata (ESA 2010) bit će nekoliko milijardi kuna veći. Prema najavama potpredsjednika Vlade Branka Grčića, iznositi će 15-16 milijardi kuna, a prema procjenama analitičara raspon bi mogao biti nešto viših 16-16,5 milijardi.

Sužen uvid

Većina analitičara pritom se ipak malo ograđuje jer je uvid u stanje proračuna ove godine dodatno sužen zbog izdvajanja HZZO-a iz državne riznice, a to ga čini i teže usporedivim. Kako god bilo, ukupni bi deficit ove godine mogao biti oko dvije milijarde kuna manji nego lani. Pritom valja napomenuti da je lani država iz mirovinskih fondova drugog stupa jednokratno povukla čak 3,1 milijardu kuna koje se prema Eurostatovim standardima ne tretiraju kao prihod, a time i ne pridonose iskazivanju manjeg deficita, dok se ove godine predviđa povući znatno manjih 1,8 milijardi kuna.

Međutim, priču o proračunu i deficitu trenutno muti i 'slučaj švicarac' odnosno pitanje tretmana ceha Vladina modela ako on završi na Ustavnom sudu i padne. U tom slučaju ukupni se deficit opće države umjesto očekivanih 5 posto BDP-a ili približno 16 milijardi penje na 24 milijarde, odnosno oko 7,5 posto BDP-a, ističe Željko Lovrinčević. Problem je, dodaje, što se ta realna prijetnja događa u situaciji kad je javni dug već dosegnuo 300 milijardi kuna ili 90 posto BDP-a. Na te iznose još dva posto BDP-a duga nije nimalo bezazleno, barem za percepciju investitora, ako već ne Vlade.

Znanstvenici za moguća spajanja doznaju samo iz kuloara

Piše: Gordana Gelenčer

Pod paljbom kritika da izostaju uštede u proračunu Vlada je lani u listopadu naredila detaljno češljanje svih rashodnih stavki. Češljala su ih povjerenstva, a jedno je od njih (za analizu poslovanja agencija, zavoda i fondova, koje je vodila ravnateljica zagrebačkog Ekonomskog instituta Dubravka Jurlina Alibegović) trebalo predložiti konkretna rješenja – spajanja, gašenja, otpuštanja.

U međuvremenu su i same ustanove koje su vodile ta sektorska povjerenstva došle pod upitnik. Naime, znanstveni ministar Vedran Mornar naložio je još jednu studiju i još jedno povjerenstvo – ono koje bi trebalo predložiti modele restrukturiranja javno znanstvenih instituta. U kuloarima se već neko vrijeme govori da bi se tako trebali spojiti Ekonomski institut i instituti za javne financije i međunarodne odnose, možda i Institut za turizam (iako bi se on mogao fuzionirati s turističkim ministarstvom i HTZ-om, i to su navodno opcije).

Koliko su kuloari upućeni, ne zna se. U Mornarovu ministarstvu nisu reagirali ni na opetovane Liderove upite o modelima i rješenjima. U znanstvenim institutima pak kažu da su sastanak s ministrom i zamjenikom imali u siječnju i nikad više iako su u Ministarstvu obećali da će se o svemu konzultirati s njima. Znanstveni radnici poručuju kako žele znati koji su točno ciljevi restrukturiranja (ušteda na plaćama ili zaposlenima može imati posljedice skuplje od ušteda). Upozoravaju na niz problema s kojima se znanstveni instituti (njih 25) suočavaju: smanjeno financiranje, nepoznavanje kriterija za ugovaranje višegodišnjeg institucijskog financiranja znanstvene djelatnosti, nemogućnost zapošljavanja doktoranada i postdoktoranada pojačana nedovoljnom transparentnošću u raspisivanju natječaja Hrvatske zaklade za znanost za financiranje znanstvenih projekata i za financiranje doktoranada i postdoktoranada.

Na prvom (i zasad posljednjem) sastanku u siječnju Ministarstvo im je priopćilo samo da odluka o restrukturiranju nije donesena, da se restrukturiranjem javnih znanstvenih instituta želi osigurati rast i više izdvajanja za istraživanje i razvoj te da će prije donošenja odluke o restrukturiranju u postupak uključiti i institute. Kako sada stvari stoje, odluku o sudbini instituta vjerojatno će prebaciti idućoj vladi. Možda i sebi samima.

Bauk javnog sektora - nije problem u veličini, nego u neučinkovitosti

Piše: Kristina Turčin

U tvrtkama i institucijama kojima je vlasnik država, u Hrvatskoj radi 40 posto zaposlenika i njihova je prosječna plaća od 6100 kuna za četvrtinu veća od prosječne plaće zaposlenih kod privatnika, koja iznosi 4854 kune. Najveće plaće u državi ima šest posto zaposlenika koji rade u tvrtkama mješovitog vlasništva, poput Ine, a koje, pak, iznose 6344 kune.

Podaci su to koje je izračunao Državni zavod za statistiku: riječ je o plaćama zaposlenika u pravnim osobama koji su u tekućoj godini radili svih 12 mjeseci u punom radnom vremenu.

Egzaktni podaci mogli bi upućivati na to da je predodžba po kojoj državnih zaposlenika ima previše te da imaju i sigurniji posao i veće plaće, točna. Međutim, svaki treći zaposlenik u javnom sektoru ima visoku stručnu spremu, dok je kod privatnika takvih upola manje – tek nešto više od 14 posto, pa je i očekivano da je prosječna plaća u državnom sektoru viša.

Osim toga, visokoobrazovani u privatnom sektoru zarađuju 10-ak posto više. Istraživanje zagrebačkog Ekonomskog instituta pokazalo je da su, uzmu li se u obzir sve dostupne karakteristike zaposlenika i radnih mjesta, prosječne plaće veće za oko pet posto u javnom sektoru te sedam posto u poduzećima u državnom vlasništvu u odnosu na plaće zaposlenika u privatnom sektoru.

Ispolitiziranost

Relevantna istraživanja pokazala su da javni sektor u Hrvatskoj nije ni prevelik ni preplaćen: po oba kriterija nalazi se u prosjeku Europske unije.

– Javni sektor u Hrvatskoj ima dva problema, a to nisu ni preplaćenost ni prekobrojnost. To je visoka ispolitiziranost i neefikasnost – kaže dr. Predrag Bejaković s Instituta za javne financije, suautor znanstvenog rada "Komparativna analiza zaposlenosti i naknada za zaposlene u javnom sektoru u Hrvatskoj i u Europskoj uniji".

Zajedno s kolegama uspio je prilagoditi podatke EU-a i učiniti ih usporedivima s Hrvatskom: i po izdvajanju za plaće u državnom sektoru i po udjelu zaposlenika, Hrvatska je u prosjeku EU-a (opća država i sektori javne uprave i obrane za nekoliko su postotnih poena ispod prosjeka EU-a). Pokazatelji za sjevernoeuropske države, poput Finske, Danske i Švedske, puno su viši.

– Svaka nepromišljenost, poput dodatnih rezanja plaća ili mehaničkog rezanja ljudi u javnom sektoru za 30.000 ili 50.000, može dovesti do dugoročnih posljedica: pobjeći će najkvalitetniji kadar. Nije točno da nam treba, primjerice, manje učitelja – treba nam kvalitetnije obrazovanje.

A, da bi se to postiglo, javni sektor se mora profesionalizirati. Nakon svakih izbora svjedočimo sječi glava gotovo do razine čistačica jer javni sektor služi za zbrinjavanje kompletnog političkog kadra. To je jedan od glavnih uzroka neprofesionalnosti i loših rezultata, jer ne dopušta kontinuitet i napredak – kaže dr. Bejaković.

Imaju li radnici u javnom sektoru potrebne kompetencije i vještine da obavljaju taj posao ili nemaju, a ne koliko ih točno ima, treba biti glavno pitanje u analizi javnog sektora, smatra i Nataša Novaković, savjetnica za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Hrvatske udruge poslodavaca.

– Nije bit u tome da govorimo o tome imamo li previše ili premalo radnika u javnom sektoru. Bit je da javnoj upravi treba transformacija, da se građanima i poslodavcima osigura kvalitetna usluga, da se zadrže radnici koji su potrebni, otpuste radnici koji nisu potrebni, te da se one koji ostaju raspodijeli na prava mjesta – kaže Novaković.

Model po kojem je u javnom sektoru gotovo nemoguće dobiti otkaz te ne postoji način napredovanja i nagrađivanja, osim po radnom stažu, zastario je i ne daje nikakav motiv za napredak. U odnosu na pretkriznu 2008. godinu, do 2013. godine izgubljeno je nešto više od 135.000 radnih mjesta zaposlenika s punim radnim vremenom i stažem od minimalno godinu dana.

Najviše ih je nestalo u privatnim tvrtkama, više od 75.000, broj zaposlenih u tvrtkama u mješovitom vlasništvu gotovo se prepolovio (sa 112.000 na 62.000), a u državnom sektoru 2013. godine radilo je dva posto manje ljudi nego 2008. – ukupan se broj smanjio za 8000.

Europski trend

I u privatnom i u državnom sektoru u tom je razdoblju prosječna plaća narasla za oko pet posto. Iako visokoobrazovani u privatnom sektoru imaju bolje plaće nego u državnome, kako stručna sprema zaposlenika pada, odnos plaća se mijenja. Oni sa srednjom stručnom spremom zarađuju 25 posto više ako rade za državu nego ako rade kod privatnika. Takav trend nije nepoznat ni u drugim europskim državama. Postavlja se pitanje jesu li nižeobrazovani u državnom sektoru preplaćeni ili u privatnom potplaćeni.

Osim toga, dodaje dr. Bejaković, jedan dio privatnih poslodavaca još uvijek isplaćuje dio plaća na crno, pa su u stvarnosti neto primanja dijela zaposlenika kod nekih privatnika veća od onih koje pokazuju službene statistike.

– Plaće se ne trebaju mjeriti prema principu javno/privatno, nego po kompleksnosti poslova, odgovornosti i radnim učincima – poručuje mr. Sanja Crnković-Pozaić, stručnjakinja za tržište rada i donedavna glavna savjetnica ministra rada Miranda Mrsića.

Zbog teške ekonomske situacije i preduge recesije, u kojoj je realni sektor pretrpio najveće gubitke, položaj zaposlenika u državnom sektoru nije samo sve češće problematiziran, nego je nerijetko gotovo i stigmatiziran – i to najčešće na račun njegove veličine. Kako nam je nedavno rekla jedna zaposlenica državne institucije, došlo je do toga da me sram reći da sam državna službenica, kao da time uzimam kruha preko pogače.

A veličina javnog sektora, slažu se svi naši sugovornici, sigurno nije glavni problem Hrvatske kad je riječ o zaposlenosti. Problem je, zapravo, samo jedan: u Hrvatskoj naprosto radi premalo ljudi.

Od 2,581 milijun ljudi u dobi između 20 i 64 godine, u 2014. godini radilo je njih tek 1,528 milijuna, odnosno 59,2 posto.

Riječ je o podatku iz Ankete o radnoj snazi, koji koriste sve europske zemlje, a prema kojoj se zaposlenom ne smatra osoba koja kontinuirano radi na legalnom poslu, kao što se pojam "zaposlen" obično koristi u svakodnevnom govoru, već svaka osoba koja je u tjednu kad je provedena Anketa radila barem jedan sat, legalno ili na crno, i za to bila plaćena u novcu ili naturi. I po takvoj definiciji, Hrvatska ima jednu od najnižih

stopa zaposlenosti u EU-u: nižu ima samo Grčka. Prosjek EU-a je 69 posto – stopa koju Hrvatska nije imala ni prije krize.

Drugim riječima, više od milijun ljudi u radnoaktivnoj dobi ne radi. Njih 303 tisuće lani je tražilo posao, a 750 tisuća bilo je neaktivno – nije radilo niti je tražilo posao.

Dugotrajna recesija

– Hrvatska, barem od raspada bivše države, ima tradicionalno vrlo nisku stopu zaposlenosti, koju je dugotrajna recesija i gubitak radnih mjesta samo dodatno smanjila. Jednim dijelom to se može objasniti visokom nezaposlenošću, ali prije svega to je posljedica iznimno niske participacije stanovništva u radnoj dobi na tržištu rada općenito, čemu je, pak, glavni razlog rano umirovljenje – kaže dr. Iva Tomić, stručnjakinja za tržište rada s Ekonomskog instituta Zagreb.

Neaktivnost je, prema podacima, u Hrvatskoj veći problem i od same nezaposlenosti. Veliki udio onih koji ne traže posao niti rade jednim se dijelom može objasniti kulturnim specifičnostima, dužim školovanjem, oslanjanjem na obitelj i dotacije iz inozemstva, no gotovo svaka druga neaktivna osoba u dobi od 20 do 64 godine (12 posto ukupnog stanovništva te dobi) jest – umirovljena. Hrvatska je s takvom stopom umirovljenih prije dobi propisane za starosnu mirovinu na vrhu država Europske unije. U konkretnim brojkama, riječ je o više od 300.000 osoba od 20 do 64 godine koje su u mirovini.

– Rezerva radne snage u Hrvatskoj očito nije tako velika kao što bi se moglo činiti s obzirom na veliku stopu nezaposlenosti. Znamo li pritom da među nezaposlenima, dakle onima koji traže posao, ima jako puno ljudi s kvalifikacijama i vještinama koje poslodavcima ne trebaju, odnosno malo onakvih kakve poslodavci trebaju, te pridodamo tome dugotrajnu neusklađenost sustava obrazovanja s potrebama poslodavaca, jasno je da je kvalificiranih radnika sve manje – kaže Nataša Novaković iz HUP-a.

Hrvatski Zakon o radu, prema međunarodnim pokazateljima, spada među rigidnije zakone koji definiraju rad, pri čemu se rigidnost odnosi na relativno teško i skupo otpuštanje radnika, koje pak u konačnici dovodi i do težeg zapošljavanja jer se poslodavci ne odlučuju na novo zapošljavanje svjesni da, u slučaju pada potrebe, neće moći otkazati zaposleniku suradnju. Dugoročno, tvrde analitičari, liberalizacija otkazivanja radnicima dovodi do veće zapošljivosti i veće protočnosti radne snage.

ČEKAJUĆI IZBORE

Je li vam bolje? Milanović i njegovi ministri tvrde da je...

Autor: Marina Karlović Sabolić

Hrvatska raste: izišli smo iz recesije, BDP nam je skočio za 1,2 posto, izvoz je porastao za 12 posto, iza nas je najuspješnija turistička sezona u povijesti, a broj nezaposlenih najniži je u posljednjih šest godina. Tako posljednjih dana izgledaju sve izjave, govori i javni nastupi Zorana Milanovića i njegovih ministara. Dva mjeseca uoči parlamentarnih izbora Banski dvori svim se silama trude Hrvatsku oslikati ružičastim tonovima. S jednim jednim, jasnim i legitimnim ciljem: da vrate nadu biračima koji su im u posljednje tri godine okrenuli leđa, i da ih privole da im ponovno poklone svoj glas.

Redakcija Spektra odlučila je zaviriti u Plan 21 i istražiti što je to Kukuriku koalicija obećavala biračima prije četiri godine. I što je od obećanog na isteku svojeg mandata ostvarila.

"Gospodarski oporavak i ponovno zapošljavanje ljudi koji su zbog krize izgubili radno mjesto prioritet je ekonomske politike. Cilj nam je do kraja mandata postupno povećavati stopu gospodarskoga rasta, kako bi se do 2015. godine ona kretala na razini od oko pet posto", izrijekom stoji u poglavlju Plana 21 o Gospodarskoj platformi.

Iako se premijer Milanović tijekom proteklih godina u više navrata trudio uvjeriti građane da te 2011. ni on ni njegova stranka, a ponajmanje koalicija koju predvodi, građanima nisu obećavali baš ništa, brojka o petpostotnom povećanju BDP-a još uvijek, crna na bijelom, stoji na internetskim stranicama Kukuriku koalicije.

Brojke ne lažu

A taj BDP otkriva da je u prve tri godine mandata Kukuriku koalicije domaća ekonomija tonula. I da se koncem prošle godine blago počela oporavljati. Od početka krize i 2009. do kraja 2014. godine hrvatski je BDP kumulativno pao za 12,39 posto. Njegov rast u prva dva kvartala od 1,2 posto raduje, no on je još uvijek četiri puta manji od obećanog. Realnim brojkama rečeno, BDP je po glavi stanovnika koncem 2011., u vrijeme kada je Vlada Jadranke Kosor okončavala mandat, iznosio 332 milijarde kuna. Tri godine kasnije on je bio težak "samo" 328 milijuna kuna.

- Hrvatski su rezultati u blagoj pozitivni, no oni nisu rezultat ekonomske politike ove Vlade, nego upravo suprotno: njezinog nečinjenja - tvrdi predsjednik Hrvatskog društva ekonomista Ljubo Jurčić.

Vlada, prema njegovim riječima, posljednje dvije godine nije dizala poreze, nije poskupljivala cijene energenata, nije radila nova rezanja, pa se gospodarstvo počelo oporavljati na krilima rasta svjetske ekonomije.

- To je prirodna stopa rasta. Da Vlada 2012. nije radila ništa, rast BDP-a bi već tada iznosio dva posto. Ovako su nas gurnuli pet posto dublje u ambis, pa smo se tri godine koprčali na dnu, da bi sad počeli dizati glavu - zaključuje Jurčić.

U Planu 21 Milanovićev savez za promjene obavezao se do konca mandata "znatno smanjiti stopu nezaposlenosti, odnosno povećati stopu zaposlenosti". Broj nezaposlenih doista je smanjen, ali još nije dostigao postotak iz 2011. Tada je stopa nezaposlenosti iznosila 13,7 posto, a danas je s rekordnih 17,3 iz 2014. pala na 16,1 posto. Ipak, trend ide k pozitivnom: dijelom zbog rasta turizma i većeg sezonskog zapošljavanja, a dijelom zbog pooštrenih pravila i brisanja nezaposlenih koji se nisu redovito evidentirali u Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

No, broj zaposlenih i dalje je manji nego kada je Kukuriku koalicija došla na vlast. Koncem 2011. zaposlenih u Hrvatskoj je bilo 1.144.941. U lipnju ove godine dvadesetak ih je tisuća manje. Raste broj "sezonaca" u turizmu, ali ne i zaposlenih u industriji. U srpnju broj zaposlenih u industriji bio je za 1,4 posto manji nego u srpnju 2014..

Kukuriku koalicija 2011. je objavila i rat javnom dugu. "Ne može se vječno živjeti na dug! Stoga će odnos prema dugu u neposrednoj budućnosti biti test odgovornosti pojedinca i obitelji, nadasve države i društva u cjelini", tvrdilo se u Planu 21, uz izravno obećanje da će javni dug držati na razinama manjima od 60 posto. U vrijeme kada su preuzeli vlast on je iznosio 63 posto BDP-a. Danas se, uvećan za dug HAC-a i ARZ-a, opasno približio broju od 90 posto udjela u BDP-u.

- Zemljom vlada letargija i osjećaj beznađa. Bez rasta BDP-a od bar tri posto nama se ne piše dobro, jer ne da nećemo moći financirati glavnica duga, nego nećemo biti u mogućnosti otplaćivati ni kamate - uvjeren je sindikalac Krešimir Sever, koji smatra da je Kukuriku koalicija prekršila niz obećanja danih u Planu 21, a koja se tiču vraćanja dostojanstva radu i radniku te zaštiti njihovih prava.

Izmjene Zakona o radu, smatra on, unijele su dodatnu nesigurnost među radnike, a smanjenjem poreza na dohodak Vlada je pomogla onima sa velikim plaćama, ne i onima kojima je pomoć stvarno potrebna.

- Koliko god se trudio, ne mogu se sjetiti u kojem je to segmentu hrvatskoj krenulo nabolje - zaključuje Sever.

Plan 21 predviđao je i obračun s nelikvidnošću, brže i efikasnije stečajevе, opstanak brodograđevne industrije, objavu registra branitelja, smanjenje doprinosa za zdravstvo, bolje korištenje novaca iz EU fondova...

Dobar dio onoga što spada pod "uređenje države" Kukuriku koalicija, ističe Maruška Vizek za Ekonomskog instituta, je i ostvarila.

- Napredak na tom polju je vrlo vidljiv i već je polučio rezultate. Ili u vidu novih prihoda, ili ušteda. U ovu skupinu mjera spada provedba fiskalizacije, uvođenje centralnog obračuna plaća, operacionalizacije OIB-a, izrada registra primatelja socijalnih naknada, registra branitelja i sustava e-Građanin - kaže Vizek.

Ona, primjerice, ne smatra da je povećanje stope PDV-a na početku mandata bio loš potez, posebno jer je "odigran" u kombinaciji sa smanjenjem doprinosa na zdravstveno osiguranje.

- To bi dovelo do fiskalne devalvacije i da zdravstveni doprinos nije naknadno vraćen na staru stopu, ove mjere bi poboljšale međunarodnu konkurentnost zemlje - uvjeren je ova ekonomska analitičarka.

Ono što ona zamjera Banskim dvorima jest neprovođenje važnih reformi. Te dubinske reformske zahvate, kaže, nije se usudila provesti niti jedna vlada, i zbog toga zemlja ekonomski nazaduje u odnosu na druge, nove zemlje članice Europske unije.

Život na dug

Plan 21 predviđao je uvođenje regija, no Hrvatska i dalje ima 555 jedinica lokalne samouprave: županija, gradova i općina. Prije četiri godine stranke lijevoga centra obećavale su "veliko pospremanje države". Bile su uvjerenе da je hrvatska javna uprava "prespora i preskupa", te da je treba "reformirati i racionalizirati". Na kraju Milanovićevog mandata državni službenici i dalje su i prespori i preskupi, trajavi i neefikasni, kao što su bili i prije njegovog dolaska na vlast.

- Javna poduzeća su i dalje nerestrukturirana, a s njima i dalje upravljaju politički imenovane uprave. Nije provedena ni reforma pravosuđa, niti se puno napravilo po pitanju tržišnih monopola - zaključuje Vizek.

Plan 21 za obrazovni sustav predviđao je uvođenje zdravstvenog odgoja. Novi nastavni predmet je uveden uz halabuku u javnosti, no njegova valorizacija dvije godine kasnije pokazala je da uopće nije podigao razinu znanja učenika o zdravoj prehrani, higijeni ni seksualnom odgoju. Vlada je inzistirala na zdravstvenom odgoju, no ne i na nastavi u jednoj smjeni u osnovnim školama, koju je također obećala Planom 21. Čak polovina osnovaca još uvijek školu pohađa u dvije smjene.

Posebno porazna je usporedba obećanog i ostvarenog na području energetike. Planom 21 Kukuriku koalicija se obavezala izgraditi "četiri hidroelektrane na Savi, dvije HE na Dravi, HE Senj, HE Kosinj, HE Ombla, HE Trebišnjica, TE Plomin 3, TE Ploče, nove blokove plinskih TE Zagreb i TE Sisak, te novu plinsku TE u Slavoniji i Dalmaciji. Do danas, malo toga je krenulo u realizaciju.

Kao, uostalom, i kad je riječ o obnovi željezničke infrastrukture, gradnji hotela na lokaciji Brijuna Rivijere, na Lastovu ili na Prevlaci. Pitanja kompleksa na Duilovu i Kuparima pomaknuta su s mrtve točke, ali još uvijek nisu zaživjeli. Nešto bolje stoji turistički projekt Jadranske Provanse, koji je - još dok je bila u oporbi - lansirala Vesna Pusić s ciljem okupljanja turističkih kapaciteta u Dalmatinskoj zagori i povlačenja novca iz EU. Prošle je godine Jadranska Provansa ujedinila 122 mala projekta vrijedna 240 milijuna eura, no projekt kao poseban brand, napreduje sporije od očekivanog.

-Jedina kapitalna investicija ove Vlade je gradnja zagrebačke Zračne luke. A to je projekt koji ih je dočekao po dolasku u Banske dvore. Mi smo proveli natječaj u dva kruga i odabrali ponuditelja. Njima je samo preostalo potpisati ugovor - decidan je HDZ-ov zastupnik i bivši potpredsjednik Vlade za investicije Ivan Domagoj Milošević.

On je uvjeren da Vlada nije iskoristila mogućnost koja joj se pružila ulaskom u EU. Umjesto prosperiteta i rasta od četiri posto - poput onoga kojeg ima Češka - u Hrvatskoj je, tvrdi Milošević, standard pao za 10 posto, a broj blokiranih građana skočio na 320 tisuća. Javni dug je u posljednje četiri godine, prema njegovim riječima, skočio 10 tisuća kuna po stanovniku.

U jesen 2011. Kukuriku koalicija obećala je promijeniti zemlju nabolje. Provesti reforme, dati zamah gospodarstvu, prestati živjeti na dug. Dio obećanog je napravila. Dobar dio toga nije. U Banskim dvorima svjesni su da ih čeka još puno posla. Nadaju se da će im građani dati još jedan mandat, kako bi mogli napraviti ono za što su ih birači i prvi put birali. I tako konačno ostvariti svoj Plan 21.

NOVI UGOVORNI ODNOSI

Konverzija kredita oslobađa jamce i sudužnike od budućih obveza za tuđa dugovanja?

Autor: Marina Šunjerga

Pravnici su uvjereni da konverzijom nastaje novi ugovorni odnos, što znači da je potrebno i novo jamstvo, odnosno da staro više ne vrijedi

Izmjene Zakona o potrošačkom kreditiranju mogle bi poslužiti kao izvrsna prilika jamcima i sudužnicima da se oslobode te nemile dužnosti.

Svjetska banka procijenila je da se oko 75 posto svih kredita u Hrvatskoj osiguralo sudužnicima i jamcima pa bi to značilo da je i na samim kreditima vezanim za švicarski franak oko 40.000 sudužnika i jamaca. Konverzija tih kredita u euro, uvjereni su pravnici i odvjetnici s kojima smo razgovarali, novi je ugovorni odnos, što znači da je potreban novi pristanak jamca ili sudužnika da jamči za kredit, što može izazvati probleme i dužnicima i bankama.

Sudužnici bračni partneri

Sudužnik ili jamac moraju nanovo pristati na jamstvo, kažu pravnici koji skeptično pristupaju i ovoj ocjeni s obzirom na to da nisu vidjeli sve odredbe zakona pa nisu potpuno upoznati s njegovim sadržajem. Slično reaguju i banke koje drže da neće biti problema jer je većina stambenih kredita u švicarskim francima osigurana je kroz instrument sudužništva, a sudužnici su uglavnom bračni drugovi ili članovi najuže obitelji.

Ipak, niz je slučajeva rastava braka, narušenih obiteljskih odnosa, a nakon dugotrajne krize i promijenjenih finansijskih okolnosti teško da bi odaziv sudužnika bio stopostotan. Mnogi će, procjenjuju i ekonomisti i pravnici, nastojati izvući se iz postojeće obveze. Hrvatska narodna banka ni Hrvatska udruga banaka, a ni sam bankarski sektor ne iznose ni koliko je kredita osigurano jamstvima i sudužništvima ni koliko sudužnika plaća tuđi kredit. Zna se samo da se od ukupno 25,22 milijarde kuna kredita vezanih u švicarski franak njih

čak 19 posto, odnosno 4,85 milijardi kuna, ne plaća redovito pa su evidentirani u skupini teško naplativih ili nenaplativih kredita.

Svjetska banka 2010. godine objavila je procjenu po kojoj je 75 posto svih kredita osigurano sudužništvom, a još 2005. godine objavljeno je da više od 10.000 građana otplaćuje tuđe kredite jer su u jednom trenutku bili jamci.

– Promjena zakona o potrošačkom kreditiranju otvara niz tehničkih problema poput onih vezanih za jamce. Konverzija podrazumijeva nove ugovore o kreditima, a to znači i da se jamci i sudužnici moraju ponovno složiti garantirati za kredit, što nakon negativnih iskustava neće naići na stopostotni odaziv – kaže Željko Lovrinčević, makroekonomist Ekonomskog instituta Zagreb koji drži da je zakon pun rupa i da je neustavan te da će destabilizirati javne financije.

Jamstvo će vrijediti

S druge strane konzultant Damir Novotny vjeruje da novo jamstvo neće uopće biti potrebno.

– Ako se konverzija izvrši kroz anekse ugovora o kreditima, postojeća jamstva sudužnika i jamaca bit će i dalje na snazi i taj instrument osiguranja ostaje, a to je moguće zato što su dali mjenično jamstvo i podložni su Zakonu o mjenici, a ne Zakonu o obveznim odnosima kaže Novotny iako nije siguran bi li se ustavnom mogla nazvati i takva promjena kreditnih uvjeta.

RASPRAVE & RJEŠENJA

RAVNATELJICA EKONOMSKOG INSTITUTA Što je dobro, a što loše u privremenom financiranju države?

Autor: Dubravka Jurlina Alibegović

Nema nikakve sumnje da je u predizborno vrijeme političarima na vlasti, radi zadobivanja novog povjerenja birača i ponovnog osvajanja mandata, u fokusu interesa prezentirati im u najboljem svjetlu sve što je postignuto u izbornom mandatu, dok je onima koji se bore za vlast cilj pridobiti birače različitim obećanjima. Uz ljude i njihova znanja, za ostvarenje predizbornih obećanja potrebna su sredstva, a kako se radi o provođenju programskih ciljeva pretočenih u javne politike, potrebna su javna sredstva. Najveći dio tih javnih sredstava odnosi se na sredstva u državnom proračunu. Ne treba zaboraviti da je državni proračun javni policy dokument u kojem se brojkama opisuje djelovanje i očekivanja javnih politika u zemlji, prikazuju rashodi za financiranje najvažnijih ciljeva države u fiskalnoj godini te sredstvo kojim se ostvaruju javne potrebe i volja građana (poreznih obveznika).

Proteklih nekoliko dana svi su proračunski korisnici državnog proračuna intenzivno pripremali prijedloge financijskog plana za prva tri mjeseca 2016. godine kako bi Hrvatski sabor radi parlamentarnih izbora, umjesto državnog proračuna za 2016. i projekcija za 2017. i 2018. godinu, donio Odluku o privremenom financiranju poslova, funkcija i programa državnih tijela i drugih proračunskih i izvanproračunskih korisnika državnog budžeta u prva tri mjeseca 2016.

Kada govorimo o privremenom financiranju, Zakon o proračunu u svojem 42. članku propisuje mogućnost privremenog financiranja u slučaju kada Hrvatski sabor ne donese proračun prije početka proračunske godine. Tada se privremeno, na osnovi Odluke o privremenom financiranju, nastavlja financiranje poslova, funkcija i programa državnih tijela i drugih korisnika proračuna u visini koja je prijeko potrebna za njihovo obavljanje i izvršavanje. Zakon o proračunu propisuje da se ono obavlja razmjerno rashodima izvršenim u istom razdoblju prethodne godine, a najviše do četvrtine ukupno izvršenih rashoda bez izdataka.

Pitanje je u kolikoj mjeri Odluka o privremenom financiranju utječe na početak realizacije neophodnih novih, a ne samo postojećih projekata, aktivnosti i programa kojima se izravno utječe na ostvarenje planiranih strateških ciljeva zemlje u cjelini, na lokalni i regionalni razvoj, razvoj gospodarstva, njegovih pojedinih segmenata i, općenito, život građana. Treba također postaviti i pitanje koliko država i njezini građani možda gube (ili moguće dobivaju) u novoj fiskalnoj godini zbog kraja mandata legalno izabrane "stare" i prvoj godini mandata "nove" vlade kada se izborni ciklus i fiskalna godina ne poklapaju.

Zbog ograničenja postavljenih Odlukom o privremenom financiranju, zanemaruje se postojanje velikih razlika u vrsti, obuhvatu, obilježjima, trajanju, značaju projekata, aktivnosti i programa koji su trenutno uvršteni i onih koje bi trebalo uvrstiti u državni proračun. Iako se u razdoblju privremenog financiranja zadržava financiranje postojećih programa, aktivnosti i projekata, proračunski korisnici ne smiju planirati nikakve nove projekte i aktivnosti te ne smiju niti povećati broj zaposlenih koji su možda potrebni za provođenje i onih postojećih projekata ili aktivnosti. Proračunski korisnici ne smiju preuzimati nove financijske obveze. To, drugim riječima, znači da u tom razdoblju izostaju postupci javne nabave i ugovaranje novih projekata i aktivnosti.

Iz svega se može izvući zaključak da privremeno financiranje zadržava iskaz političkih ciljeva vlasti koja je na kraju mandata jer se planirani rashodi za tromjesečno razdoblje nove fiskalne godine temelje na rashodima koji su razmjerni rashodima izvršenim u prva tri mjeseca prethodne godine. Budući da se za vrijeme privremenog financiranja mogu financirati postojeći programi, projekti i aktivnosti, ograničenja su zadana prema iznosima financiranja ostvarenim u prvom kvartalu 2014. i 2015. Ranije ugovoreni projekti nastavljaju se, ali su limitirani iznosom prihoda. Drugim riječima, nema mogućnosti da se u prva tri mjeseca 2016. godine planiraju aktivnosti koje će pridonijeti ostvarenju nekog budućeg strateškog cilja s obzirom na to da tromjesečno privremeno financiranje može obuhvatiti samo postojeće aktivnosti i projekte koji su prijeko potrebni za obavljanje postojećih poslova, funkcija i programa proračunskih korisnika. Izuzetak su jedino projekti i aktivnosti koje se financiraju, primjerice, sredstvima iz EU ili prihoda za posebne namjene.

Jednostavnim riječima rečeno, privremeno financiranje omogućava redovito financiranje plaća zaposlenih u svim državnim tijelima, proračunskim i izvanproračunskim korisnicima, materijalnih troškova za funkcioniranje javnih tijela, financiranje ugovorenih projekata, ali izostaje sveobuhvatna isplata sredstava namijenjenih financiranju razvoja. S druge strane, teorija i praktična iskustva zemalja razvijene demokracije uče nas o važnosti integriranog dugoročnog planiranja koje objedinjava strateško i proračunsko planiranje kako bi se postigli dugoročni razvojni ciljevi značajni za društvo u cjelini. To upućuje na činjenicu da privremeno financiranje, bez obzira na političku opravdanost, dovodi do diskontinuiteta u planiranju, a još više financiranju razvojnih ciljeva.

SAMOZAPOŠLJAVANJE

'Radim više nego ikad ali mi nije teško - posao me veseli i pristojno zaradim'

Autor: Boris Orešić, JL

Radim posao koji me jako veseli. Vjerujem u važnost zdrave i pravilne ishrane i drago mi je da drugima mogu ponuditi hranu koju i sama konzumiram. Nakon dvije godine poslujem stabilno, uredno plaćam obveze prema državi, dobavljačima i uspijevam zaraditi pristojnu plaću. Stoga želim posao i dalje razvijati, širiti ponudu, ali i kroz radionice širiti svijest o zdravom životu. Radim više nego ikada prije, ali mi to ne pada teško - otkriva Ana Balić, vlasnica tvrtke Zdravi pinklec, koja kupce svaki tjedan elektroničkom poštom obavještava o ponudi svježeg voća i povrća koje sama uzgaja.

Oni naruče, a ona im robu dostavi na kućnu adresu. Diplomirana povjesničarka uživa u proizvodnji zdrave hrane, a na pokretanje vlastitog posla odlučila se zahvaljujući bespovratnoj potpori za samozapošljavanje koju je dobila od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, koja je inače i najpopularnija mjera HZZ-a.

Iznos je ujednačen

Ona je jedna od 17.334 osobe koje su od 2011. do kraja kolovoza ove godine primile takvu potporu. Prema podacima HZZ-a, od 2013. do sada isplaćeno je nešto više od 219,5 milijuna kuna, od čega u 2013. gotovo 70 milijuna, u 2014. 104,6 milijuna, a ove godine, u prvih osam mjeseci, nešto više od 45 milijuna kuna. Broj korisnika potpore, koja je prije nekoliko godina ujednačena na 25.000 kuna (prije toga bila je 18.880 kuna za obrt, a 35.401 kuna za tvrtke) svake se godine povećava.

Lani je bio čak 5,4 puta veći nego 2011.

Najteže na početku. Od 1026 osoba koje su dobile potporu u 2011., 2012. godine taj je broj porastao na 1605, 2013. na 5737, a u 2014. godini na 7077 korisnika. U ovoj godini potpore je dobilo 1889 korisnika. Najčešće djelatnosti za koje su odobravane potpore su trgovina, popravak motornih vozila i motocikala, stručne znanstvene i tehničke djelatnosti, građevinarstvo, prerađivačka industrija te djelatnosti pripreme i usluživanja pića.

Iako brojke pokazuju da se sve više ljudi upušta u poduzetničke vode, Danijel Nestić sa zagrebačkog Ekonomskog instituta upozorava da država možda gura ljude u nešto za što nisu dovoljno spremni.

- Država pokušava ljudima pomoći u procesu pokretanja biznisa i tu im zaista treba pomoći jer je na početku najteže. Međutim, novac koji im se nudi ljude vuče u nešto za što možda i nisu dovoljno sigurni.

Prema njegovim riječima, možda bi drukčijom koncepcijom te mjere ili bez nje ljudi bili puno oprezniji.

- Novac koji je dobio od države korisnik joj zapravo kroz godinu dana vrati plaćajući doprinose. A što ako posao ne krene? On svejedno mora platiti doprinose jer u suprotnom državi mora vratiti 25.000 kuna. Upravo zato i oni kojima posao ne krene dobro najčešće ne zatvaraju tvrtke. Jer je i zatvaranje skup proces. Zato podatak da ljudi ne zatvaraju tvrtke nije dokaz uspjeha mjere - govori Nestić.

Iako je završila Hrvatske studije, Zagrepčanka Ana Balić (36) bila je bez posla dvije godine.

- Krenula sam se educirati u drugim područjima. Moji su roditelji sa sela došli u grad i poslovi na zemlji nisu mi bili nepoznanica. Tako sam shvatila da se želim baviti uzgojem hrane bez pesticida i drugih štetnih tvari - kaže Ana koja je tvrtku Zdravi pinklec otvorila u srpnju 2013. Od HZZ-a je kao visokoobrazovana dobila 35.000 kuna. Zemlju je imala nedaleko od Donje Stubice, ali je trebalo kupiti sjeme, ambalažu, alat, sušilice za voće... Također je dio novca morala izdvojiti za doprinose, troškove knjigovodstva, izradu internetske stranice, uvođenje fiskalne blagajne, kao i cijeli niz drugih troškova.

U pravom trenutku

- Već prve godine sam na hektaru zemljišta posadila mrkvu, krumpir, tikvice, luk, papriku, rajčice i razno drugo povrće, otkriva. Do kupaca dolazi preko internetske stranice i Facebook profila. Uzgaja sve veće količine, pa je u posao uključila i kooperante. Uz povrće i voće, nudi i domaća jaja, kozji sir, bezglutenski kruh, sirove kolače....

Otkako je otvorila tvrtku Lakoća življenja d.o.o., inženjerka informatike Mirjana Petković (39) iz Zagreba radi kao životni trener.

- Šest godina sam radila kao administratorica u jednoj tvrtki i kao višak sam dobila otkaz. Još dok sam tamo radila educirala sam se za životnog trenera i stekla brojne certifikate. Na burzi sam bila dva mjeseca tijekom kojih sam poslala preko 30 molbi za poslove informatičara, ali i za brojne poslove izvan struke. Neki su mi poslali odbijenice ili mi uopće nisu odgovorili - opisuje Mirjana Petković kako je sve više sazrijevala ideja da pokrene vlastitu tvrtku koja će pružati usluge life coachinga, odnosno savjetovanja za osobni rast i razvoj.

- Preko stranica HZZ-a saznala sam za program samozapošljavanja i vidjela da mogu dobiti 25.000 kuna poticaja. Procijenila sam da je to idealna prilika da otvorim tvrtku. Napisala sam poslovni plan koji je odobren u roku od mjesec dana, a nakon još dva-tri tjedna mi je isplaćen novac na račun tvrtke koju sam osnovala krajem svibnja ove godine - priča M. Petković koja je sredstva potrošila za kupnju prijenosnog računala, edukaciju, knjigovođu i doprinose, izradu web stranice, letaka, posjetnica. Radno mjesto joj je njezin stan.

- Da nisam dobila novac od HZZ-a, vjerojatno se ne bih odlučila za poduzetničke vode. Posao pomalo kreće. Držim radionice i individualna savjetovanja. Ima dosta zainteresiranih. Životno savjetovanje je u Hrvatskoj još u začetku pa vjerujem kako sam posao pokrenula u pravom trenutku. Za sada su mi zarade skromne, no vjerujem da ću kroz neko vrijeme uspjeti zarađivati dovoljno za pristojan život - govori Mirjana.

Mlade Zagrepčanke, dobre prijateljice i imenjakinje Marina Makvić (27) i Marina Vuk (32) lani su u prosincu osnovale obrt Leptirić i bave se čuvanjem djece u stanu u Zagrebu, na Malešnici, koji su unajmile i uredile kako bi se mališani u tom prostoru od 55 kvadrata osjećali ugodno. Marina Makvić je po struci administrativna tajnica, a Marina Vuk trgovkinja, ali su se prije nekoliko godina obje odlučile prekvalificirati te na Pučkom veleučilištu završile program stručnog osposobljavanja za dadilje.

Pisale poslovni plan

- Bile smo bez posla i htjele pokrenuti privatni posao. Budući da jako volimo djecu, odlučile smo postati dadilje. Na burzi smo dobile savjetnike i oni su nas uputili na programe kvalifikacije i tijekom tog tečaja smo čule da možemo napisati poslovni plan jer će se dijeliti novac za samozapošljavanje.

Prekvalifikaciju nam je financirao Grad Zagreb. Zauzvrat smo nekoliko tjedana volontirale. Čistile smo park u Sopotu. Od HZZ-a smo svaka dobile po 25.000 kuna, što je bila idealna svota potrebna za pokretanje posla.

Svih 50.000 kuna smo uložile u najam, uređenje i opremanje prostora, dobivanje svih potrebnih atesta i promociju obrta, a dio smo izdvojile za plaćanje doprinosa u prva tri mjeseca - priča Marina Makvić.

- Napokon smo u lipnju ove godine dobile dozvolu za početak rada od Ministarstva obrazovanja. Trenutačno je troje upisanih, u dobi od godinu do 3 i pol godine koje svakog jutra roditelji dovoze k nama i dolaze po njih u 16 sati. Sljedećih mjeseci trebale bismo upisati barem još dvoje mališana. Odlično se snalazimo, roditelji su zadovoljni, mi smo presretne što radimo posao koji nam se sviđa, a najviše nas veseli što primjećujemo da nas i naši mali leptirići vole i da s osmjehom na licu ujutro dolaze k nama - dodaje Marina Vuk.

Ako se posao bude razvijao prema planu, čuvajući djecu ove će dvije mlade žene pristojno zarađivati. Voljele bi s vremenom unajmiti veći prostor, čuvati više djece, možda i nekoga zaposliti.

- Ljudima koji nemaju posao možemo iz iskustva savjetovati da razmisle o prekvalifikaciji i da ih ne bude strah upustiti se u vlastiti posao. Potrebno je puno strpljenja i upornosti, ali se trud na kraju isplati - poručuju dvije Marine.

Više pozitivnih strana

Željka Kolak (33) iz Zagreba vlasnica je jednostavnog dioničkog društva Moj balkon koji se bavi uređenjem balkona i terasa, ali i projektiranjem javnih i privatnih zelenih površina. Po struci je krajobrazna arhitektica. Diplomirala je 2007., neko vrijeme je radila, pa malo bila bez posla, pa opet radila razne poslove... Tvrtku je otvorila u travnju ove godine i na to se odlučila kada je čula da može dobiti poticaj od HZZ-a. Bez tih 25.000 kuna se, kaže, ne bi usudila. Dobro su joj došli za kupnju laptopa i telefona, najam poslovnog prostora, oslikavanje automobila, promotivne materijale.

- Kako živimo u gradu, često su ljudima balkoni i terase jedino mjesto opuštanja u vanjskom prostoru i žele da im taj prostor bude što ugodniji. Predstavljam se na blogu i društvenim mrežama, gostovala sam u televizijskim emisijama, sve više posla dobivam po preporuci zadovoljnih klijenata.

Radila sam i za neke kafiće, uređivala i uredske prostore - priča Željka Kolak.

Uvjerena je da će posla biti sve više i da će se od toga moći normalno živjeti, pa čak možda i još nekoga zaposliti.

- Drago mi je što sam krenula u poduzetnički projekt. Ima i puno problema, ali je svakako više pozitivnih strana - zaključuje Željka.

U HZZ-u ističu da je zaposlenost korisnika mjere i nakon isteka 12 mjeseci vrlo visoka. Šest mjeseci nakon isteka mjere bilo je zaposleno čak 90,6 posto korisnika koji su dobili poticaje u 2014. godini, što znači da ih manje od deset posto nakon isteka 12 mjeseci zatvara tvrtku ili obrt.

Statistike pokazuju i da je 26 posto korisnika mlađe od 30 godina, a 21,5 posto ih ima visoku stručnu spremu.

EKONOMSKI INSTITUT UPOZORAVA

'Državni se novac troši u predizbornu kampanju, a ne u smanjenje deficita'

Autor: Zoran Korda

Ekonomski institut Zagreb (EIZ) blago je povećao prognoze rasta BDP-a u ovoj i idućoj godini pa sada za 2015. predviđa rast BDP-a od 0,5 posto, a za 2016. za 1,1 posto, napominjući kako prvi podaci za treći kvartal upućuju na usporavanje pozitivnih trendova

Autor: Anto Magzan/PIXSELL

Iako su Vlada i pojedini analitičari značajnije podigli prognozu gospodarskog rasta Hrvatske u ovoj godini, Ekonomski institut zauzeo je konzervativan pristup te je u svojoj najnovijoj prognozi samo minimalno poboljšao očekivanja rasta BDP-a u 2015. (sa 0,4 na 0,5 posto) i 2016. (sa 0,9 na 1,1 posto). 'Odlučili smo ostati konzervativni, a glavni razlozi za to su to što imamo tek polugodišnje podatke i što naš indikator poslovnog ciklusa CEIZ upozorava da treći kvartal neće biti tako optimističan kako se najavljuje', naglasila je Marina Tkalec, glavna urednica publikacije Croatian Outlook Quarterly.

Očekivanja blagog rasta BDP-a posljedica su pozitivnih prognoza ekonomskog rasta u okruženju, posebice u eurozoni što se očituje u snažnom rastu izvoza. S druge strane, kretanja na domaćem tržištu povoljnija su nego što se ranije očekivalo što se prije svega odnosi na blag rast osobne potrošnje te značajniji oporavak investicija. Kada je riječ o osobnoj potrošnji, Tkalec upozorava da je teško očekivati njezin značajniji oporavak dok nema rasta kredita.

Što se tiče javnih financija, analitičari Ekonomskog instituta upozoravaju da državna potrošnja raste unatoč planiranom rezanju deficita. 'Iako konačan datum izbora još nije potvrđen, predizborna kampanja u punom

je jeku što znači da su državne financije trenutačno više u funkciji nadolazećih izbora nego pridržavanja procedura prekomjernog deficita', ističe se u analizi Ekonomskog instituta.

Zbog populističkih poteza Vlade, analitičari EIZ-a ostaju pri ranijoj prognozi te očekuju proračunski deficit od 5,5 posto BDP-a u ovoj godini i njegovo umjereno smanjenje na pet posto u 2016. godini.

Iako postoje različiti podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti, u EIZ-u smatraju da se tržište rada ipak počinje oporavljati. Stoga prognoziraju pad stope registrirane nezaposlenosti na 18 posto u ovoj godini i 17,8 posto u idućoj. Pritom, analitičarka Iva Tomić upozorava da na smanjenje nezaposlenosti ne utječu samo pozitivni trendovi na tržištu rada već i pojačan trend trend iseljavanja te oštrija pravila Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) kod registracije nezaposlenih.

Analitičari EIZ-a smatraju kako bi stopa gospodarskog rasta trebala biti barem četiri posto godišnje, i to kontinuirano kroz duže razdoblje, a kako bi se osjetnije povećala zaposlenost i zaustavio rast javnog duga.

Vladino rješenje za švicarce je opasno

Analitičari EIZ-a smatraju da je dobro što se Vladino rješenjem trajno rješavaju problemi dužnika u švicarcima, ali upozoravaju i na brojne negativne aspekte. Zamjeraju Vladi to što nije uzela u obzir socijalnu komponentu, tim više što će dio troška snositi i porezni obveznici. Upozoravaju i na moguće negativne reakcije matičnih banka zbog velikog financijskog udara na banke. Također, zamjeraju HNB-u to što nije agresivnije propagirao druge opcije koje ne ugrožavaju devizne rezerve i ne utječu na javne financije (modeli koji kombiniraju ograničenje tečaja i kamatnih stopa).

Ekonomski institut: Odlazak radnika u inozemstvo ugrožava potencijalni rast hrvatskog gospodarstva

Autor: M.R.

Foto: Shutterstock

ANALITIČARI Ekonomskog instituta, Zagreb u najnovijem broju publikacije Croatian Economic Outlook Quarterly očekuju pozitivnu stopu rasta od 0,5 posto za 2015. godinu te snažniji rast od 1,1 posto u 2016. godini.

"S jedne strane, ovakva očekivanja posljedica su pozitivnih prognoza ekonomskog rasta u okruženju, posebice u Eurozoni. S druge strane, kretanja na domaćem tržištu povoljnija su nego što se ranije očekivalo što se prije svega odnosi na blag rast osobne potrošnje te na značajniji oporavak investicija. Također, i pokazatelji na tržištu rada ukazuju na preokret negativnog trenda", navode s Ekonomskog instituta Zagreb.

Državne financije u funkciji izbora

Ipak, analitičari upozoravaju kako će gospodarska kretanja do kraja ove godine, kao i u prvom dijelu iduće, biti značajno obilježena parlamentarnim izborima.

"Iako konačan datum izbora još uvijek nije potvrđen, predizborna kampanja u punom je jeku, što znači da su državne financije trenutno više u funkciji nadolazećih izbora nego pridržavanja procedura prekomjernog deficita, odnosno suzbijanja deficita i javnog duga. Tako se u ovom trenutku zakon koji bi trebao riješiti problem kredita u švicarskim francima i prijedlozi različitih zakona koji su u postupku, npr. promjene zakona o socijalnoj skrbi, čine više populističkim mjerama nego stvarnim reformskim potezima. U skladu s time, očekivana je odluka Vlade da ne donese proračun za 2016. nego tek odluku o privremenom financiranju", navode iz EIZG-a.

Iako određeni pokazatelji Ministarstva financija ukazuju na poboljšanje stanja državnih financija, zbog nedostatka službenih, konsolidiranih i usporedivih podataka za razdoblje nakon prvog tromjesečja 2015. stvarno stanje državnih financija ustvari je nepoznato, smatraju analitičari.

Hrvatska neće ispuniti ciljeve za smanjenje deficita

Ekonomski institut Zagreb smatra da se ispunjavanje ciljeva iz Procedure prekomjernog deficita za 2015. i 2016. ne čini realnim, te se prognozira deficit u iznosu 5,5 posto BDP-a u 2015. i njegovo umjereno smanjenje na 5 posto u 2016.

"Iako se zbog financijske slabosti kućanstava i poduzeća na strani potražnje te slabih izgleda za rast na strani ponude očekuje negativan rast kreditne aktivnosti u 2015., uz blag oporavak kreditiranja tek u idućoj godini, konačno rješenje oko kredita u švicarskim francima te financijske posljedice koje će ono sa sobom donijeti, imat će velik utjecaj i na kretanje kreditne aktivnosti", navode analitičari EIZG-a.

Odlazak radnika u inozemstvo ugrožava potencijalni rast gospodarstva

Posebna pozornost u ovom broju publikacije Croatian Economic Outlook Quarterly posvećena je velikom odljevu stanovništva u inozemstvo od početka krize te mogućim dugoročnim negativnim posljedicama ove pojave.

"Prema službenoj statistici, samo u 2014. godini u inozemstvo je odselilo više od 21 tisuće ljudi, od čega najveći broj (60 posto) u zemlje Europske unije, ponajprije u Njemačku. Dodatno zabrinjava to da je najveći udio iseljenika u primarnoj radnoj dobi, odnosno 45 posto svih emigranata u 2014. u dobi je između 25 i 45 godina. Iako ovakva kretanja kratkoročno smanjuju nezaposlenost te tako poboljšavaju pokazatelje tržišta rada, dugoročno bi mogla ugroziti potencijalni rast gospodarstva", upozorava se s Ekonomskog instituta Zagreb.

EKONOMSKI INSTITUT

BDP neće porasti 1,1, nego 0,5%, a konverzija će dignuti poreze

Autori: Ljubica Gatarić

Produktivniji smo ili pod utjecajem oporavka Slovenije, Njemačke, Italije?

Foto: Zarko Basic/PIXSELL

Na veliko iznenađenje ekonomskih krugova, Ekonomski je institut jučer izašao s procjenom da će hrvatski BDP ove godine porasti samo 0,5 posto, što je ispod prognoza koje su se mogle čuti u posljednjih mjesec dana. Vlada je prošli tjedan korigirala stopu rasta u ovoj godini na 1,1 posto, a slične korekcije proveli su i analitički odjeli vodećih banaka. Za razliku od njih, Ekonomski se institut priklonio konzervativnoj prognozi jer kažu da njihov indeks pokazuje da kretanja u "trećem kvartalu možda i neće biti optimistična" kako se sada čini.

Populistički zakoni

Treći kvartal je na izmaku, a dva udarna turistička mjeseca donijela su jako dobre rezultate u turizmu, viškove u državni proračun i, prema dosad objavljenim podacima, daljnji rast prometa u trgovini te industriji. Marina Tkalec, urednica kvartalnog "outlooka" Ekonomskog instituta, koji izlazi na engleskom jeziku i na njega su pretplaćene tvrtke, veleposlanstva i ostale financijske institucije, svoj oprez temelji na sumnji da je "dobar dio" rasta vanjske trgovine posljedica tranzita, no koliki je taj tranzitni udio zasad se može samo špekulirati. – Zbog promjene metodologije realno je teško pratiti istinska kretanja u izvozu i uvozu, no bilanca je pozitivna te ima pozitivan učinak na BDP, i to je jedino važno – rekla je Tkalec. Dodaje da se, usprkos pozitivnim promjenama, ne usudi reći da smo postali konkurentniji i produktivniji. Prije bi se reklo da je riječ o utjecaju oporavka najvažnijih trgovinskih partnera, poput Slovenije, Njemačke, a u posljednje vrijeme i Italije. Takav se argument, inače, najčešće čuje unutar oporbenog HDZ-a, koji tvrdi da je rast BDP-a posljedica kretanja u EU, a ne rezultat rada Milanovićeve vlade.

Analitičari EIZ-a naglašavaju kako bi stopa gospodarskog rasta trebala biti barem četiri posto godišnje, i to kontinuirano tijekom duljeg razdoblja, kako bi se zaustavio rast javnog duga i obuzdao deficit. Vlada bi iduće godine trebala smanjiti javnu potrošnju 1,4 posto BDP-a, odnosno 4,5 milijarde kuna, neovisno o tome što se sada govori u izornoj kampanji. Mnogi sada doneseni zakoni nisu reformski, nego populistički.

– Živimo u zajednici koja će nas pritiskati da nešto učinimo, a reforme je lakše provesti u prvoj godini mandata – istaknula je Tkalec dok je ravnateljica Ekonomskog instituta Dubravka Jurlina-Alibegović dodala da je program nacionalnih reformi snažan dokument te će se najavljene mjere morati implementirati u idućem razdoblju. Ekonomski se institut negativno izjasnio i o konverziji kredita iz švicarskih franaka u eure, koju su jednoglasno podržale sve stranke u Saboru, jer smatraju da su druga rješenja mogla imati neutralnije efekte i na javne financije i na državne rezerve. Nedostaje, kažu, jako puno elemenata za procjenu učinaka zakona. Ne zna se kome će se smanjiti rate i koliko, kakvo je imovinsko stanje dužnika, ide li se predloženim zakonom naruku špekulantima. Budući da će dio troška snositi i porezni obveznici jer će se povećati porezi da bi se nadoknadio gubitak državnih prihoda, građanima moraju biti dostupni podaci kome i zašto pomažu. Marina Tkalec je spočitnula i Hrvatskoj narodnoj banci što nije agresivnije dala do znanja što će se dogoditi s deviznim rezervama.

Moralni hazard

– Prihvatljiva je to razina gubitka, ali loš signal za sve buduće investicije – istaknula je Tkalec i dodala da prihvaćeno rješenje nosi i poruku da država može svaki put ulaziti u ugovorne odnose te građani od države mogu tražiti pomoć kako god se rizično ponašali. U pitanju je moralni hazard. Kad je riječ o idućoj godini, Ekonomski institut i Vlada imaju slične prognoze o rastu od jedan posto, no iz bankarskih krugova se može čuti da bi Vladino rješenje za švicarski franak moglo negativno djelovati na stopu rasta. Banke bi mogle dodatno usporiti kreditnu aktivnost, a i ostali će investitori pristupati Hrvatskoj s više rezervi. Vladin je argument na to da će korištenje preplate za otplatu tekućih rata imati pozitivan utjecaja na potrošnju jer je u konverziju uključeno više desetaka tisuća građana.

Pozivajući se na istraživanje OECD-a u koje je prvi put uključena i Hrvatska, Ekonomski je institut naveo da Hrvatska ulazi u red država koje imaju visok stupanj tržišne regulacije, što dovodi i do niskog rasta. Kod nas su ekstremno visoki troškovi pokretanja biznisa i puno je prepreka za trgovinu i investicije. Dodatni je problem odljev stanovništva u zemlje Europske unije budući da je najveći udio useljenika u radnoj dobi između 25 i 45 godina.

EKONOMIJA

Država nam je kriva što tako sporo rastemo

Autor: F. Laušić

Analiza je pokazala da Hrvatska u odnosu na usporedive zemlje ima daleko najnepovoljniji indikator regulacije tržišta (2,1), dok Slovenija ima 1,7, Rumunjska 1,69, Poljska 1,65, Latvija 1,61, Bugarska 1,5, Litva 1,53, Češka 1,4, Mađarska 1,35, te Estonija i Slovačka 1,29 - ustvrdila je Marina Tkalec, glavna urednica publikacije "Croatian Economic Outlook Quarterly" Ekonomskog instituta u Zagrebu (EIZ) na konferenciji za novinare u ponedjeljak.

Ona je tom prilikom predstavila zanimljivu analizu koja razmatra u kojoj je mjeri institucionalna implementacija tržišno orijentiranih zakona utjecala na ekonomski rast u Hrvatskoj, a u okviru koje se u obzir uzima OECD-ov pokazatelj regulacije tržišta. Indikator se, inače, promatra kroz četiri subindikatora i to - državnu kontrolu, te barijere za poduzetnike, trgovinu i inovacije.

- Na žalost, Hrvatska s tako visokim općim indikatorom istovremeno ostvaruje i najniže stope gospodarskog rasta, što je u skladu s iskustvima i predviđanjima OECD-a, jer se pokazalo da veći indikator regulacije tržišta znači manji gospodarski rast - kazala je Marina Tkalec.

Blago Bugarima

Prema njezinim riječima, najlošije rezultate smo ostvarili kada se gleda faktor utjecaja administrativnih i zakonskih barijera na strane investicije.

- Hrvatski indikator je u tom području 1,71, a prosjek ostalih tranzicijskih država je 0,6 posto, a najbliža nam je Litva s indikatorom od 0,8 posto. Razlog tako lošem indikatoru jesu velika zakonska i podzakonska opterećenja i državni mehanizmi koji se tiču kontrole i mehanizmi za izdavanje dozvola, te zakonodavni ustroj trgovine koji je ispod međunarodnih standarda - istaknula je Marina Tkalec.

Jako loše stojimo i po pitanju administrativnih opterećenja za start-upove, gdje od 11 država zauzimamo deveto mjesto.

- Administrativna ograničenja su možda glavni krivac za lošu poduzetničku klimu u Hrvatskoj, tako da ne čudi da smo najlošije plasirani kada je riječ o procedurama za pokretanje društava s ograničenom odgovornošću i malih poduzeća. Tako, u Hrvatskoj treba 18, a u Bugarskoj sedam procesnih koraka za start-up tvrtku. Isto tako, Hrvatska ima najskuplji postupak za utemeljenje društva s ograničenom odgovornošću i jedan od najvećih obveznih zahtjeva za temeljnim kapitalom potrebnim za registriranje poduzeća - kazala je Tkalec.

Ipak, Vlada sve bolje komunicira i pojednostavljuje pravila i procedure tako da se subindikator za takvu "politiku" približava nuli.

NOVI PROBLEMI SA ŠVICARSKIM FRANKOM: Nakon što kredite prebace u eure, što će biti s jamcima?!

Autor: Leo Buljan

Iako je nepoznato koliko dužnika s kreditom u "švicarcima" ima jamca, prema podacima Svjetske banke, samo svaki četvrti kredit u Hrvatskoj nema jamca ili sudužnika pa je za pretpostaviti da je tako i u slučaju švicarskog franka. Također, poznato je da skoro svaki peti kredit u francima (19 posto svih takvih kredita) ne plaća redovito i spada u skupinu "nenaplativih kredita". Riječ je o iznosu od oko 4,85 milijardi kuna.

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Već je poznato da bi svi krediti u švicarskim francima trebali biti prebačeni u euro-kredite, no iako se mnogi građani tomu vesele, neka bitna tehnička pitanja se još nisu riješila. Osnovno pitanje koje se treba postaviti je što s jamcima koji preuzimaju plaćanje kredita u slučaju da vi ne možete? To pitanje ovih dana itekako muči pravnu struku jer dok jedni smatraju da bi konverzija značila potpisivanje novog ugovora između dužnika, banka, ali i jamaca, drugi tvrde da je riječ o običnom aneksu (dodatku) ugovora. Iako se stručnjaci ne mogu složiti koja od ova dva scenarija čekaju dužnike, činjenica je da se ta dva slučaja jako razlikuju kad su u pitanju jamci.

Iako je nepoznato koliko dužnika s kreditom u "švicarcima" ima jamca, prema podacima Svjetske banke, samo svaki četvrti kredit u Hrvatskoj nema jamca ili sudužnika pa je za pretpostaviti da je tako i u slučaju švicarskog franka. Također, poznato je da skoro svaki peti kredit u francima (19 posto svih takvih kredita) ne plaća redovito i spada u skupinu "nenaplativih kredita". Riječ je o iznosu od oko 4,85 milijardi kuna.

Zagovornik teze da će konverzija u kredite u eurima značiti i potpisivanje novog ugovora je, primjerice, ekonomist Željko Lovrinčević. Naime, Lovrinčević tvrdi kako svako poništavanje starog i potpisivanje novog ugovora trebalo uključivati sve strane koje si ga potpisale i prvi put, što uključuje i jamce. Međutim, Lovrinčević i njegovi istomišljenici po pitanju konverzije su itekako skeptični da će svi jamci pristati na novo potpisivanje ugovora. Međutim, u pravno-ekonomskim krugovima se još raspravlja da li bi to značilo da bi kredit ostao u francima ili bi banka tražila jamstvo neke druge vrste.

Međutim, kako piše Večernji list, postoji oprečno mišljenje da potpisivanje novog ugovora, odnosno davanje novog jamstva uopće neće biti potrebno. Kako je javno već istupao ekonomist Damir Novotny, on smatra da je ovdje riječ o klasičnom dodatku na ugovor jer su jamci pri potpisivanju dali su dali mjenično jamstvo te su podložni Zakonu o mjenici, te da nemaju gotovo nikakvog doticaja s izmjenama Zakona o potrošačkom kreditiranju koje namjerava provesti Vlada niti Zakonu o obveznim odnosima kao što to imaju banka i dužnik.

No mnogi se sigurno nadaju da će doći do izmjene u jamstvima jer se žele izvući te obaveze. Sigurno ima i onih koji su pristali biti sudužnik ili jamac "pro forme", misleći da im banka nikad neće pokucati na vrata, što se mnogima sigurno dogodilo.

CIJENA NAPETOSTI

Hrvatske će tvrtke morati uložiti dosta novca da zadrže srpsko tržište

Autor: Marina Šunjerga

Hrvatska više izvozi i ulaže u Srbiju nego obratno pa mnogo više i gubi

Foto: Ivica Galovic/PIXSELL

Zaoštravanje odnosa između Hrvatske i Srbije te nediplomatski rječnik premijera Zorana Milanovića i Aleksandra Vučića na političkom planu dovest će do velikih šteta na gospodarskom polju, pri čemu bi puno veći teret mogle podnijeti hrvatske tvrtke nego one u vlasništvu srpskih poduzetnika. Zatvaranje graničnog prijelaza Bajakovo i međusobni ultimatum i prijetnje suspenzijom trgovinskih sporazuma stvaraju nervozu u redovima najvećih hrvatskih poduzetnika koji su već u utorak poslali apel Vladi da zaštiti ekonomske interese i otvori granicu sa Srbijom. I dok se u javnosti stvara dojam da su najveći problem kolone na granici i štete koje mogu nastati kvarenjem robe, makroekonomist Željko Lovrinčević s Ekonomskog instituta u Zagrebu upozorava da će najveći izazov biti zadržati kupce na srpskom tržištu.

Ugroženi brendovi

– Hrvatske tvrtke dugo su se godina borile da zadrže kupce i održe percepciju brendova na srpskom tržištu, a sada bi mogle izgubiti tržište koje su dugo gradile preko noći – kaže Lovrinčević i dodaje da će tvrtke poput Agrokora, Atlantic Grupe, Kraša i ostalih velikih proizvođača morati uložiti velika sredstva i napore da zadrže tržište. Kupovna moć u Srbiji opada, kao i potrošnja, a konkurencija je nemilosrdna pa svaka politička napetost tjera kupce prema proizvodima trećih proizvođača – kaže analitičar kojeg najviše brine to što će hrvatskim tvrtkama političko zaoštravanje odnosa donijeti troškove jer će morati ulagati u afirmativnu kampanju umjesto u razvoj i poboljšanje proizvoda.

– Političke napetosti stvaraju trošak, koji rezultira manjkom ulaganja, a to konačno znači lošiji proizvod i lošiju uslugu potrošačima – kaže Lovrinčević ističući da je pod većim pritiskom hrvatska industrija nego

srpska ekonomija s obzirom na to da je Hrvatska veći izvoznik u Srbiju te da domaći poduzetnici imaju znatna ulaganja u susjednu zemlju. Na popisu izvoznika u Srbiju koji su lani plasirali 3,8 milijardi kuna u tu zemlju više je od 150 tvrtki, među kojima su najveće tvrtke u Hrvatskoj, a u Srbiju je do kraja 2014. uloženo više od pet milijardi kuna hrvatskog kapitala.

Najgore s hranom

Najviše će patiti prehrambena industrija, upozorava Lovrinčević, koja je u problemu i zbog činjenice da teško trpi zastoje u prometu i zbog kvarljivosti robe, ali i zbog nabave sirovina. Kraš je već objavio da mu prijete penali zbog kašnjenja u dostavi robe, a problemi s robnim prometom mogli bi poskupiti i konačne proizvode jer, kako objašnjava Lovrinčević, nesigurna situacija na granicama podiže premiju rizika kod osiguranja robe pri transportu, što u konačnici diže cijenu prijevoza i naposljetku i same robe.

Potpredsjednik Agrokorra Damir Kuštrak kratko je komentirao da očekuje rješenje zatvorenih granica.

– Ako dvije vlade imaju problema vezanih za to pitanje, to se ne bi trebalo odraziti na poslovanje. Robni promet trebao bi se odvijati, a koliko sam čuo, o tome ipak hoće razgovarati – komentirao je Kuštrak.

Predizborni darovi: populističkim zakonima Vlada kupuje glasove

Autor: Marina Klepo

Nije mi poznato da je proračun ikad u povijest odredio ishod izbora", rekao je prije 20-ak godina britanski ministar financija Kenneth Clarke koji je želio poručiti da se baš i ne isplati dijeliti predizborne darove. Ipak, malo je političara koji odolijevaju predizbornom folkloru, a jedan od njih je i španjolski premijer Mariano Rajoy kojeg izbori čekaju u listopadu.

Nakon višegodišnje štednje, nedavno je najavio proračun za 2016. godinu koji uključuje rast plaća državnim službenicima za jedan posto, prvi put nakon pet godina, odmrznut će im se i dodaci na plaću, a mirovine će rasti 0,25 posto. Patxi López iz opozicijske Socijalističke stranke tu je ponudu nazvao "malo slatkiša za djecu" kojim se kupuju glasovi. Zvuči vrlo poznato.

Čekamo proljeće

Hrvatska Vlada, međutim, mnogo je darežljivija pa naklonost birača ne pokušava dobiti samo većom proračunskom potrošnjom poput povećanja plaća, nego i donošenjem niza zakona koji mogu imati dalekosežnije posljedice. "Mnogi zakoni koje je Vlada donijela u završnici mandata nisu reformski, nego populistički", rekli su ovih dana analitičari Ekonomskog instituta.

Pritom su nabrojili zakon kojima se rješava problem dužnika u švicarskim francima, Zakon o osobnom bankrotu, Zakon o civilnim žrtvama rata, kao i izmjene Zakona o socijalnoj skrbi kojim se osiguravaju veći transferi određenim korisnicima (vaučeri za električnu energiju). Dosad je bilo više pokušaja da se izračuna trošak predizbornih mjera, a iznosi koji se spominju sigurno nisu "slatkiši za djecu".

U ovoj godini, očito je, Vlada će premašiti planirani proračunski deficit od pet posto BDP-a. Iako podaci koje je nedavno podastro ministar financija Boris Lalovac sugeriraju poboljšanje fiskalne pozicije, pravo stanje proračuna zapravo je "misterij", smatraju na Ekonomskom institutu. Podaci su teško usporedivi, koriste se različite metodologije, a sam ministar financija u javnost iznosi uglavnom podatke koji mu se sviđaju. Stoga će za potpunu sliku financija trebati pričekati proljeće iduće godine, kada Eurostat objavi podatke za 2015.

Ipak, analitičari procjenjuju da će deficit ove godine biti na sličnoj razini kao lani, odnosno 0,5 do 0,7 posto veći od plana. To iznosi oko 1,5 milijardi kuna. O posljedicama potencijalno najskupljeg zakona, rješenja za dužnike u švicarskim francima, zasad se govori tek "u kondicionalu": moguće je da trošak banaka od oko sedam milijardi kuna na kraju plate porezni obveznici, postoji rizik da konverzija stvori pritisak na tečaj ili da centralna banka bude morala potrošiti i više deviznih rezervi od oko milijardu eura, koliko sada procjenjuje da će joj trebati.

Rizična igra

No, ono što je već siguran ishod je stvaranje velike nesigurnosti koja otvara brojna pitanja, primjerice, kako će se ponašati banke i drugi investitori, hoće li povući kapital iz Hrvatske, koliko će ubuduće biti dostupni

kreditni i po kojoj cijeni. U trenutku kada je fiskalna pozicija zemlje vrlo delikatna, kreditni rejting u razredu "smeća", a okolnosti na međunarodnim tržištima teško predvidive, igra populističkim mjerama čini se iznimno rizičnom.

Literatura govori da, neovisno o ideologiji stranke na vlasti, stanju ekonomije, razini poreza i rashoda, sve vlade troše više novca uoči izbora. Kako pokazuje istraživanje izbornih ciklusa u fiskalnoj politici koje su za zemlje EU-a proveli Vincenzo Bove i Georgios Efthymoulou s London School of Economics, stupanj do kojeg vlade ulaze u izborne proračunske manipulacije ovisi o tome koliko je neizvjestan izborni rezultat.

Jednostavno, ako je konkurencija jaka i pridobivanje dodatnih glasova ima presudnu ulogu, veća je vjerojatnost da će se vlada upustiti u izbornu trgovinu i kršenje fiskalnih pravila EU-a i time snositi moguću reputacijsku štetu.

Međutim, način i veličina potrošnje značajno se razlikuju od zemlje do zemlje. Rast ukupne potrošnje i deficita "mnogo je vjerojatniji u zemljama u razvoju ili u mladim demokracijama, gdje glasači imaju slabiji pristup slobodnim medijima ili su manje upoznati s izbornim politikama".

S druge strane, navode, glasače u razvijenim ekonomijama i starijim demokracijama teže je kupiti vladinim oportunističkim akcijama jer su oni vrlo osjetljivi na rast potrošnje i deficita. Neki ekonomisti (Allan Drazen i Marcela Eslava) utvrdili su da izborne manipulacije u razvijenim zemljama poprimaju formu "promjene strukture", a ne razine potrošnje: sredstva se usmjeravaju prema transferima i socijalu, a manje se daju za programe koji nisu tako vidljivi i politički osjetljivi, poput kapitalnih investicija.

U mnogim zemljama obvezujući su dugoročni fiskalni planovi. Švedska, Finska i Nizozemska, primjerice, imaju višegodišnje limite na ukupne izdatke proračuna, Velika Britanija i Francuska imaju višegodišnje fiksne planove za ministarstva, Švedska donosi limite za ukupne rashode i za 27 područja za 3-4 godine, dok Finska definira ukupne izdatke, kao i rashode za 13 ministarstava na rok od četiri godine: donosi ih parlament nakon izbora i ne mogu se mijenjati.

Prema procjeni MMF-a, oko 80 zemalja u svijetu usvojilo je neku vrstu fiskalnih ograničenja, od toga da su ustavom definirale limit javnog duga do stvaranja neovisnih tijela kojima vlada odgovara za trošenje novca poreznih obveznika.

Neke oblike fiskalne kontrole ima i Hrvatska - kaže Danijel Nestić s Ekonomskog instituta, "premda su oni još uvijek na rudimentarnoj razini". Prije nekoliko godina, primjerice, osnovan je Fiskalni odbor s neovisnim ekspertima (na čelu mu je ipak političar), a zakon propisuje i donošenje trogodišnjeg proračuna koji unaprijed definira razinu potrošnje. K tome, Hrvatska je u proceduri prekomjernog deficita i mora poštovati fiskalna pravila EU-a, kao i svoja vlastita.

Još nismo odrasli

Postavljena pravila očito nisu dovoljna jer postoje prostor i volja da se ona izbjegnu, bez većih sankcija i štete za reputaciju. "Radi se o procesu odrastanja, demokratskog razvoja i stvaranja političke kulture, a on traje i jednom ćemo doći do toga da se pravila bolje poštuju. Sada je ključno da se ustabilji struktura proračuna kako bi uopće bio usporediv", kaže Nestić, koji je ujedno član Fiskalnog odbora.

Prošlogodišnjim izbacivanjem HZZO-a iz riznice, kao i ubacivanjem nekih korisnika, stvoren je priličan nered i, za početak, teško je pratiti što se uopće zbiva. Kada je riječ o donošenju zakona, neovisno o tome kada se donose i prethode li izborima, predlagatelj je obavezan iznijeti i njihov financijski učinak. No, iskustvo govori da tome ne pristupa osobito ozbiljno, a najbolji je primjer rješenje za dužnike u francima.

Kada javnost postane kritičnija prema preizbornim darovima i osjetljivija na kršenje pravila, vjerojatno će i političari postati manje skloni izbornoj manipulaciji. Do tada će svi, po svemu sudeći, morati učiti iz vlastitih pogrešaka.

STROGA PRORAČUNSKA PRAVILA

Izvanredne okolnosti: Izbjeglička kriza olabavljuje europsku politiku štednje?

Autor: Jagoda Marić

Od Europske komisije već su to zatražile Italija i Austrija pozivajući Europsku komisiju da primijeni odredbu Pakta o stabilnosti koja dopušta da javni deficit u slučaju »izvanrednih okolnosti« prelazi prag od 3 posto BDP-a bez pokretanja kaznenog postupka

Pierre Moscovici / Foto REUTERS

Izbjeglička kriza mogla bi »ublažiti« stroga europska proračunska pravila. Od Europske komisije već su to zatražile Italija i Austrija pozivajući Europsku komisiju da primijeni odredbu Pakta o stabilnosti koja dopušta da javni deficit u slučaju »izvanrednih okolnosti« prelazi prag od 3 posto BDP-a bez pokretanja kaznenog postupka.

Suždržani Lalovac

Europski povjerenik za ekonomske poslove Pierre Moscovici za France 2 kazao je da se već razmatra je li sadašnja situacija »izvanredna okolnost« u smislu kako je to predviđeno Paktom o stabilnosti i može li se i u kojem opsegu dopustiti europskim zemljama određena financijska fleksibilnost. Naravno, pomoglo bi to i Francuskoj, državi iz koje dolazi europski povjerenik.

On je najavio da će na Vijeću ministara financija EU-a (Ecofin) iznijeti sve elemente na osnovi kojih će donijeti odluku. Upozorio je i da odluka, ako bude pozitivan odgovor na zahtjeve pojedinih zemalja, ne smije biti poticaj na pretjeranu proračunsku slobodu.

Ukoliko se takva odluka donese, utjecat će ona i na proračunsku politiku u Hrvatskoj gdje Vlada nije uspjela postići ciljeve koje je dobila kroz proceduru prekomjernog deficita i u ovoj godini deficit bi mogao biti oko pet posto BDP-a.

Ministar financija Boris Lalovac kaže da prije bilo kakvog stava treba vidjeti prijedlog na Ecofinu, hoće li se on ticati samo troškova zbrinjavanja izbjeglica, ili će se i uolikoj mjeri olabaviti europska pravila.

– Što god bilo, ne smijemo se opušitati, poručuje Lalovac.

Da se nitko tko ima fiskalne probleme ne bi smio opustiti, poručuju i iz HDZ-a. U neslužbenim razgovorima nekoliko ljudi iz HDZ-ovog gospodarskog tima reklo nam je da eventualno popuštanje fiskalnih pravila nikome u Hrvatskoj ne bi smjelo biti razlog za veselje i nastavljanje dosadašnje politike koja se svodila na visoke deficite i povećanje javnog duga.

Na pitanje ne bi li predah od godinu ili dvije olakšao posao i njihovoj Vladi, ako je budu formirali, da provede pojedine reforme, odgovaraju da taj predah može koristiti samo Vladi koja ima kredibilitet i želi nešto napraviti, dok onaj koja postupa neodgovorno, kao sadašnja, samo pomaže da odgađaju rješavanje problema, čime on postaje sve veći.

Pojedini naši sugovornici iz financijskog sektora pribojavaju se da bi u situaciji kad treba njihovu suradnju oko rješavanja problema izbjeglica, Njemačka, najveća zagovornica fiskalne discipline, mogla zažmiriti na jedno oko Italiji i Francuskoj kad su u pitanju ta pravila, a samim time i ostalim zemljama.

– Već sedam godina mi odgađamo konsolidaciju i nismo ništa postigli zahvaljujući tim odgodama. Tako da bi i Hrvatskoj, ali i ostalim zemljama koje imaju problema s visokim javnim dugom poput Francuske, Italije, Portugala, ta odgoda zapravo bila medvjeda usluga, kaže ekonomski analitičar Željko Lovrinčević.
Trošak brige

On napominje da nijedna od tih zemalja nije uspjela zauzdati javni dug i da je sasvim prirodna njihova želja da dobiju na vremenu, te dodaje da će takva odluka, ako je bude, biti isključivo politička radi mira u kući kako se u krizi EU-a oko izbjeglica ne bi otvorila još jedna fronta, pogotovu u zemljama poput Italije ili Francuske.

– Trošak brige oko izbjeglica zasad ne može biti razlog za takve odluke, jer se već govori i o Fondu solidarnosti koji bi zemljama pokrивao te troškove. Ali izbjeglička kriza može biti metoda pritiska da se očuva kakav takav politički mir. No, fiskalna situacija u zemljama EU-a radi toga bi na kraju mogla biti i gora. Grčka ništa nije profitirala od odgoda – zaključuje Lovrinčević

Domaći i strani stručnjaci jednoglasni: Decentralizacija je nužna za gospodarski rast i bolji život građana

O neizbježnoj funkcionalnoj i fiskalnoj decentralizaciji koja bi građanima približila, olakšala i ubrzala pristup uslugama danas na Forumu u Zagrebu govore renomirani stručnjaci te predstavnici javne vlasti.

Foto: Sanjin Strukic/PIXSELL

U hotelu Westin u Zagrebu održava se veliki forum pod nazivom 'Građani u fokusu – decentralizacija i lokalne razvojne politike' u organizaciji Hrvatske zajednice županija, poslovnog tjednika Lider i Zaklade Konrad Adenauer te pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović. Uz istaknute domaće stručnjake, na Forumu se mogu čuti i iskustva stranih stručnjaka o primjerima europskih zemalja koje su uspješno provele reformu regionalne samouprave. I domaći i strani stručnjaci slažu se u jednom, decentralizacija stavlja građane u fokus javnog upravljanja zbog čega im poboljšava kvalitetu života, a nužna je i za osjetniji gospodarski rast.

Forum je otvorio predsjednik Hrvatske zajednice županija i virovitičko-podravski župan Tomislav Tolušić pritom se zahvalivši stručnjacima iz Irske, Danske, Poljske i Njemačke na stručnoj podršci te stvaranju obrisa za nužnu buduću sveobuhvatnu reformu lokalne i regionalne samouprave.

„Želimo potaknuti kvalitetnu raspravu i doći do najboljeg rješenja za hrvatsku lokalnu i područnu samoupravu. Stoga nam je iznimno bitno poslušati riječ domaćih i stranih stručnjaka, koji jednoglasno poručuju kako moramo više poslova, ali i odgovornosti za svakodnevni život građana ostaviti na lokalnoj razini. Decentralizacija je jedna od nužnih pretpostavki za gospodarski rast koji će građani zapravo i osjetiti, a županije su te koje žele i mogu biti nositelji razvoja u svojim krajevima“, istaknuo je Tolušić na otvaranju.

Prisutne je, također, pozdravio i Vladimir Šeks, posebni savjetnik za ustavno-pravna pitanja i izaslanik predsjednice Republike Hrvatske, nakon čega su svoja stručna predavanja održali prof.dr.sc Zdravko Petak s Fakulteta političkih znanosti te dr.sc. Sandra Švaljek s Ekonomskog instituta. Među stranim predavačima, posebno zanimljivo predavanje održao je Denis Conlan, ravnatelj Odjela za razvoj lokalne uprave u

Ministarstvu za okoliš, zajednicu i lokalnu upravu Republike Irske. Riječ je o zemlji po broju stanovnika sličnoj Hrvatskoj, koja nakon nedavne reforme ima 31 županiju te najveći gospodarski rast u EU od čak 6,5 posto.

„Prije reforme imali smo viziju lokalne uprave koja je nositelj gospodarskog i društvenog razvoja zajednice te koja je odgovorna svojim građanima. Nakon provedene reforme, jedinice regionalne samouprave u Irskoj imaju više ovlasti i novca što im jamči samoodrživost te pruža mogućnost dugoročnog planiranja. Zbog provedene decentralizacije resursi nam se troše učinkovitije, a građani imaju bolju uslugu“, istaknuo je Conlan.

Forum se održava cijeli dan, a njegov vrhunac bit će okrugli stol na kojem će hrvatski župani, domaći stručnjaci te predstavnici Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU govoriti o reformama Hrvatskoj te pojasniti kako lokalni korak može biti put u razvojni iskorak Republike Hrvatske.

Hrvoje
Stojić

Prognoze BDP-a Sada je najoptimističniji Hrvoje Stojić s plus jedan posto

Ekonomski institut predviđa za ovu godinu rast od 0,5 posto, Intesa za 0,9 posto, a dosadašnji najcrnji (ali pouzdano točan) prognozer 'raspištoljio' se s prognozom od jedan posto

Dogodilo se i to. Analitičar koji je godinama nosio titulu 'mračnog – ali točnog!' – prognostičara prešao je na svijetlu stranu. Iako njegovi ekonomski izgledi za 2016. i 2017. nose naziv 'salto mortale?' **Hrvoje Stojić**, glavno ekonomsko pero Hypo banke, ove godine očekuje rast BDP-a od jedan posto! Što je, recimo, 100 posto više od prognoze Ekonomskoga instituta, koji ove računa sa samo 0,5 posto (to je bila prvotna Stojićeva projekcija). Stojićeve su prognoze, prvi put u posljednjih nekoliko godina, gotovo poravnate s onima ostalih finansijskih analitičara, čak za mrvicu iznad njih. Primjericice, analitičari Intese Sanpaolo svoju su prognozu za ovu godinu podigli s 0,3 na 0,9 posto. Je li taj optimizam samo zbog (u našem slučaju) priličnog skoka u drugome tromjesečju od 1,2 posto? Točno, no velik je dio pogurancu stigao iz okruženja.

Osim što je rast gospodarstva korigiran navise u gotovo svim zemljama EU, zahvaljujući potražnji raste nam izvoz, posljedično i plus na tekućem računu platne bilance. Premija rizika državnih obveznica još ne raste, pa su procjene proračunskih rashoda za kamate s četiri posto BDP-a smanjene na oko 3,5 posto. No već iduće godine – razočaranje.

Iako konačni utjecaj konverzije kredita u švicarskim francima nije moguće predvidjeti, izgledno je da će negativni fiskalni učinci u srednjem roku nadmašiti pozitivne, što je ključni razlog prognoze za rast BDP-a u 2016. godini od 0,5 posto. Izgubljeni prihodi države tražit će racionalizaciju potrošnje putem reformi koje bi trebale biti vidljive u proračunu za 2016. Dosad nisu uloženi dovoljni naponi u podizanju konkurentnosti gospodarstva. Iako ima pomaka u produktivnosti, produbio se jaz između nas i usporedivih zemalja, odražavajući prije svega nedovoljnu racionalizaciju troška rada – zaključuje Stojić.

Nedavni rebalans proračuna nije iskorišten da se većim prihodima smanji deficit, zbog čega će ovogodišnji deficit iznositi oko 5,5 posto. Plan proračuna za 2016. godinu još uvijek nije poznat, a fiskalni će naponi, procjenjuje, biti otežani odgađanjem poreza na nekretnine, s oko dvije milijarde kuna troška konverzije švicaraca i većim izdacima za kamate zbog očekivanog rasta premije na rizik. Uzimajući u obzir skromne izgledne rasta, Stojić očekuje deficit proračuna u 2016. godini blago iznad ovogodišnje razine. Dakle, optimizam ipak nije bio ništa više od jednokratnog izleta. (G. G.)

'Veći je problem mali broj stručnjaka nego broj ministarstava'

Autor: Lidija Kiseljak

Foto: Slavko Midžor/PIXSELL

Model upravljanja zemljom kolumnista Večernjeg lista Milana Račića, koji podrazumijeva manji broj ministarstava, ali i to da ih moraju voditi stručniji ljudi, izazvao je reakcije analitičara, a svi su složni da imamo prevelik broj ministarstava i da je potrebna reorganizacija.

Njemački model

U Hrvatskoj se s novom vladom mijenja upravljačka struktura ministarstava u kojoj se izgubi početno vrijeme na snalaženje. Njemački sustav organizacije upravljačke strukture administracije, primjerice, osigurava glatku tranziciju vlasti i omogućuje efikasnu i produktivnu administraciju na dugi rok. Uz neprilagodbu, naš je problem što nove vlade osnivaju i neka nova ministarstva, čime se širi broj popratnih djelatnosti, a stručnog kadra i dalje nedostaje. Sve, dakle, upućuje na brojnost i neefikasnost.

– Od samog smanjivanja broja ministarstava puno je važnija njihova reorganizacija usmjerena na povećanje stručnog kapaciteta. No u našim je ministarstvima često slučaj, a to je primijećeno i prilikom provođenja Clean start projekta Ekonomskog instituta početkom mandata ove vlade, da je broj ljudi u sektorima koji nisu direktno povezani s područjem koje ministarstvo pokriva prevelik u odnosu na broj zaposlenika u stručnim službama koje bi trebale proizvoditi strateške dokumente i davati oslonac za donošenje javnih politika – kaže Maruška Vizek s Ekonomskog instituta.

– Smanjenje broja ministarstava poželjno je i potrebno kako bi stvorila efikasna i produktivna struktura dužnosnika više srednje razine (nekadašnji državni tajnici), koji bi bili upućeni u tehničke detalje rada,

rješavali svakodnevne probleme ministarstva i osiguravali sustavno provođenje zakona. Bilo bi efikasno i produktivno ugledati se na njemački sustav organizacije ministarstva, gdje uz ministra postoje dva politička i dva profesionalna državna tajnika koja osiguravaju profesionalni kontinuitet rada ministarstva bez obzira na izborne cikluse – ističe potpredsjednik Povjerenstva za fiskalnu politiku Ante Žigman.

Važne industrije

Problem je i taj, smatra analitičar Damir Novotny, što nemamo pokrivene neke industrije, primjerice kreativne, koje su odavno druge zemlje pokrile resornim ministarstvom ili ga spojile s ministarstvom gospodarstva, gdje uvrštavaju, primjerice, i resor obrazovanja. Jedan od predstavnika naše kreativne industrije Davor Bruketa svjedoči kako je ta industrija drugi po veličini sektor po udjelu prihoda u BDP-u i stoga bi na njega trebalo obratiti više pozornosti.

NAJGORI MEĐU SUSJEDIMA

Da, izašli smo iz recesije, ali je rast tako jadan da blagostanja neće biti!

Autor: Zoran Korda

Foto: Guliver/Thinkstock Thinkstock / Thinkstock

Premda je Hrvatska statistički izašla iz recesije (računaju se dva uzastopna kvartala rasta BDP-a), stručnjaci upozoravaju da ovako skromne stope rasta nisu dovoljne za otvaranje novih radnih mjesta i zaustavljanje rasta javnog duga. Optimizam ne ulijeva ni usporedba s drugim tranzicijskim zemljama koje grabe naprijed puno brže i jače od Hrvatske

Na varljivu statistiku gospodarskog rasta upozorila je HDZ-ova zastupnica u Europskom parlamentu Ivana Maletić gostujući u emisiji 'Nedjeljom u dva'. 'Godine 2014. BDP je bio u padu 0,4 posto i u odnosu na sve države članice EU-a Hrvatska je bila 21. po redu, a kada se usporedimo s 12 država iz petog vala proširenja, one su sve rasle puno brže od nas. U 2015. imamo rast od 1,2 posto i nismo više 21. nego 23.', pojašnjava Maletić, ističući da takvi trendovi ukazuju na kontinuiran pad blagostanja.

Maletić se osvrnula i na ljetosnje Vladine projekcije koje u narednim godinama predviđaju niske stope rasta. 'Vlada planira u 2016. rast od 1 posto, u 2017. 1,2 posto, a u 2018. 1,5 posto, kada sve zemlje istočne Europe rastu 3 do 4 posto. Znači, idemo prema dolje, a drugi prema gore', ističe Maletić te zaključuje kako će nas uz takve stope rasta do 2017. preći Bugarska i Rumunjska, jedine dvije tranzicijske zemlje EU-a koje još imaju niži BDP od nas.

Na niske stope rasta i zaostajanje za drugim zemljama upozoravaju i drugi analitičari i institucije. Prošli tjedan su svoje prognoze objavili Ekonomski institut Zagreb, Hypo Alpe Adria banka i Unicredito.

U Ekonomskom institutu Zagreb (EIZ) ostali su prilično suzdržani u pogledu rasta u ovoj godini. Za razliku od ostalih analitičara, koji su podigli očekivanja rasta na razinu od oko 1 posto, analitičari EIZ-a prognoziraju rast od svega 0,5 posto, a tek u 2016. ubrzanje na 1,1 posto. Skepsu opravdavaju time da njihov indikator poslovnog ciklusa, CEIZ, prema prvim dostupnim podacima, upozorava da treći kvartal neće biti tako dobar kao prva dva.

Kada je riječ o poželjnim stopama rasta, analitičari EIZ-a smatraju da bi one trebale biti barem četiri posto godišnje, i to kontinuirano u duljim razdobljima, da bi se osjetnije povećala zaposlenost i zaustavio rast javnog duga.

Analitičar Hypo banke Hrvoje Stojić pak za ovu godinu optimistično prognozira rast od 1 posto, ali u 2016. očekuje osjetno usporavanje na samo 0,5 posto. Lošiju prognozu za 2016. objašnjava nestabilnijom investicijskom klimom, na koju dominantno utječe odluka Vlade o konverziji kredita u švicarskim francima. Prema njegovom mišljenju, ta odluka dovest će do rasta kamatnih stopa i pada investicijske aktivnosti.

Kada je riječ o usporedbi s drugim zemljama, Stojić ističe zaostajanje u produktivnosti zbog visokih troškova rada.

U najsvježijoj analizi Unicredita za zemlje regije u 2015, Hrvatskoj prognoziraju rast od 0,8 posto, a u 2016. tek blago ubrzanje (0,9 posto). Skromniji rast u odnosu na druge istočnoeuropske zemlje u Unicreditu objašnjavaju znatno nižim udjelom robnog izvoza i slabijim oporavkom osobne potrošnje. Dugoročno najveći problem vide u rastućim makroekonomskim neravnotežama koje ostavljaju ograničen prostor za reakciju ekonomske politike.

RASPRAVE & RJEŠENJA

PIŠE SANDRA ŠVALJEK Reforma lokalne uprave? Ugledajmo se na Irsku i Dansku

Željko Hajdinjak/CROPIX

Tijekom predizbornih kampanja političari obećavaju, pretjeruju i međusobno se optužuju. Jedan vođa političke stranke ljetos je tako izjavio da je njegov donedavni stranački drug, a sada odmetnik koji pregovara o ulasku u protivničku koaliciju, zajedničku stranku koristio kao bankomat te da je zahvaljujući članstvu u toj stranci "bio u nizu nadzornih odbora i masi drugih tijela preko kojih je uzimao razne naknade". Ovo je nehотиčno priznanje potvrdilo da javni interes nije (jedini) razlog ulaska u politiku i grčevitog nastojanja da se osvoji i zadrži što bolja politička pozicija. Mnogi su motivirani privatnim interesima koje mogu ostvariti sudjelovanjem u političkom životu na razini države, a još lakše i često lukrativnije, a manje izloženo oku javnosti, sudjelovanjem u političkom životu na razini županija, općina i gradova.

Reforma lokalne uprave s teritorijalnim preustrojem jedna je od strukturnih reformi koju se već niz godina zaziva i o čijim su pojedinim aspektima napisane stotine stranica studija i članaka te deseci doktorskih disertacija. No, za nju nikako da se steknu okolnosti i skupi odvažnosti i potrebnog političkog vodstva. Kao glavnog krivca za kočenje tog procesa često se proziva lokalna birokracija. Kako reforma po svoj prilici znači smanjenje broja jedinica lokalne i regionalne samouprave, a time i broja zaposlenih u njihovim administracijama jasno je da bi oni mogli pružati otpor reformi. Njima treba pridružiti i zaposlene kod korisnika proračuna općina, gradova i županija. Manji broj jedinica lokalne vlasti najvjerojatnije bi uvjetovao i spajanja komunalnih trgovačkih društava, pa i njihovi zaposlenici predstavljaju prirodnu opoziciju reformi lokalne uprave.

Zaposlenih u tijelima lokalne i regionalne uprave danas ima otprilike 15 tisuća, kod korisnika lokalnih proračuna 27 tisuća, a u komunalnim trgovačkim društvima oko 29 tisuća. Kada se tome pridruže zaposleni u nekomunalnim trgovačkim društvima u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, može se ocijeniti da je riječ o otprilike 75 tisuća zaposlenih. Koliko god 75 tisuća ljudi izgleda kao velik broj, oni čine tek oko petnaest posto ukupno zaposlenih u javnom sektoru uključujući trgovačka društva u vlasništvu države. To je daleko manje nego u nekim visoko decentraliziranim zemljama kao što su npr. Austrija i Finska, gdje u lokalnoj i regionalnoj samoupravi radi 62, odnosno čak 75 posto ukupno zaposlenih u javnom sektoru.

Kako zaposlenih u nižim razinama vlasti nema pretjerano mnogo, a i nisu u poziciji donositi strateške odluke o strukturi lokalne uprave, sve upućuje da najveći otpor prema reformi pružaju lokalni političari kojima odgovara status quo. U postojećih 556 jedinica lokalne i regionalne samouprave, među njih možemo ubrojiti 21 župana i njihova 42 zamjenika, 127 gradonačelnika i njihovih 195 zamjenika, 428 načelnika i njihovih 434 zamjenika, 904 člana županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba, 2521 člana vijeća gradova i vijeća gradskih četvrti Grada Zagreba, te 6575 članova vijeća općina i vijeća mjesnih odbora Grada Zagreba. Ukupno, radi se o gotovo 11.250 osoba koje drže barem djelić vlasti, ili jednoj osobi na svakih sedam zaposlenih na lokalnoj i regionalnoj razini. Dio njih profesionalno obnaša svoju dužnost i za svoj posao prima plaću, dok ostali za svoju participaciju u životu zajednice primaju naknade. Vrlo često oni su ujedno članovi različitih povjerenstava, upravnih vijeća i nadzornih odbora što osim naknada pruža mogućnost makar malog utjecaja na usmjeravanje proračunskog novca u one namjene koje nesumnjivo pridonose izgradnji njihove vlastite političke karijere. U Danskoj i Irskoj, reforma je donijela značajno smanjenje broja jedinica na nižim razinama vlasti. U Danskoj je broj općina smanjen sa 271 na 98, županije su ukinute te je spajanjem 15 županija stvoreno 5 regija. U Irskoj je reformom broj lokalnih jedinica smanjen sa 114 na 31. U obje zemlje vodilo se računa o tome da se reformom ne ugrozi lokalna demokracija, ali je konsolidaciju lokalnih jedinica ipak pratio i veliki pad broja lokalnih političara. U Danskoj je tako broj vijećnika smanjen ukupno s 4954 na 2725 ili za 45 posto, a u Irskoj sa 1627 na 949 ili za 42 posto. Dok je broj predstavnika građana u donošenju političkih odluka na lokalnoj razini gotovo prepolovljen, reformom se putem povećanja otvorenosti rada jedinica lokalne i regionalne uprave i prihvaćanja inicijativa ohrabrialo neposredno uključivanje samih građana u rad za dobrobit zajednice.

Bilo bi nužno da se na političkom horizontu što prije pojave oni koji će shvatiti da je Hrvatskoj prijeko potreban gospodarski rast, te da njega stvaraju poduzetnici, a ne oni koji u vlastitom interesu preraspodjeljuju teško zarađen poduzetnički novac.

PORUKA

Sandra Švaljek: Hitno provesti odabrane strukturne reforme

Autor: Politika plus/Hina

Odabrane strukturne reforme koje u kratkom roku mogu dati više pozitivne, a manje negativne učinke treba provesti što prije, jer će se inače situacija s javnim dugom, kreditnim rejtingom i gospodarskim rastom pogoršati, poručila je u utorak Sandra Švaljek iz Ekonomskog instituta Zagreb, na konferenciji povodom 65 godina TEB-Poslovnog savjetovanja.

Među tim reformama po njezinim riječima su promjena poslovnog okruženja te privatizacija i restrukturiranje trgovačkih društava u državnom vlasništvu.

Naziv konferencije "Nova nada" Švaljek je iskoristila za usporedbu s hrvatskom trenutnom, kako je kazala, alarmantnom situacijom u kojoj su po njenoj ocjeni strukturne reforme zapravo jedina istinska nada s obzirom na rast udjela javnog duga u BDP-u, nizak kreditni rejting te mali i nedovoljan gospodarski rast.

"Zadaća iduće Vlade, koja god bila, je da se pozabavi gospodarskim rastom za što nisu dovoljne samo fiskalne i monetarne mjere nego najviše strukturne reforme kojima se hrvatsko gospodarstvo može dići na višu razinu ponude prema unutra i prema svijetu", upozorava Švaljek.

Sudionicima konferencije iznijela je niz već poznatih podataka o javnom dugu i njegovim udjelima u BDP-u, koji sada, kako je kazala, iznosi 85 posto, a do kraja godine će dosegnuti 90 posto.

"Projekcije govore da se to neće zaustaviti ni iduće godine nego će rasti na 93 posto, a tada je pitanje i s obzirom na izrazito nepovoljne trendove hoće li Hrvatska zadržati ionako nizak kreditni rejting odnosno hoće li se 'smeće' (junk) pretvoriti u još nešto gore", upozorila je Švaljek.

Dodala je i da rast udjela javnog duga u BDP-u vodi rastu izdataka države za kamate koje sada iznose 3,5 posto BDP-a, a već iduće godine mogle bi se povećati na ili 7 posto.

Taj ogromni novac mogao bi se iskoristiti za puno dobrih stvari, te su stoga, kako je ponovila, također potrebne hitne i odabrane strukturne reforme.

Dodaje da se o strukturnim reformama toliko priča da se ta tema već otrcala, ali da je riječ o smjeru kojim politika treba ići.

Po njezinim riječima, strukturne reforme mogu se provesti i u mirovinskom, zdravstvenom i sustavu socijalne zaštite, ali i izvan fiskalne sfere, poput pravosuđa, javne i lokalne uprave i obrazovanja.

Ipak, drži kako reformski prioriteti trebaju biti u područjima s izrazitim slabostima to jest poslovnom okruženju i privatizaciji.

"Na to nas u svojim izvješćima upućuju brojne međunarodne stručne institucije i mada se naši političari na njih slabo osvrću, međunarodne financijske institucije i rejting agencije itekako ih prate. I Europska komisija je to označila velikim izazovom te upozorila Hrvatsku da joj je poslovno okruženje oštećeno promjenjivošću propisa, visokim administrativnim opterećenjem i niskom transparentnošću te dugim sudskim postupcima", kazala je Švaljek.

Poručila je i da se u provedbi strukturnih reformi nužno konzultirati s privatnim sektorom, kao i da su mnoge zemlje bile u sličnoj teškoj situaciji, ali da su problemi rješivi.